

4 วิสัยทัศน์จากประสบการณ์ของนานาชาติ

1

วิสัยทัศน์

ประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศระยะยาว โดยในคำกล่าวเปิดประชุมสภาธุรกิจมาเลเซีย (Malaysian Business Council) เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย Dr. Mahathir Mohamad ได้ประกาศเจตนารมณ์ ที่จะมุ่งพัฒนาประเทศมาเลเซียให้มีความเจริญเท่าเทียมกับประเทศในยุโรปและอเมริกาในอนาคต โดยเชิญชวนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ร่วมผนึกกำลังกันเป็นหุ้นส่วนหรือภาคีการพัฒนา ตามแนวคิด Malaysia Incorporated เพื่อเดินไปสู่เป้าหมายนี้ให้ได้

ในการประชุมครั้งนี้ ผู้นำมาเลเซียได้เสนอเอกสารที่ชื่อว่า Malaysia : The Way Forward เสนอแนวคิดในการตั้งเป้าหมายให้มาเลเซีย กลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเต็มที่ ภายในปี 2020 ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม โดยให้คำจำกัดความของประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเต็มที่ว่า

“ภายในปี ค.ศ.2020 มาเลเซียจะกลายเป็นประเทศที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นสังคมชาวมาเลย์ที่มีความมั่นใจในตัวเอง มีความเข้มทรบอย่างมั่นคงในคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรม อยู่ในสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตย มีเสรี มีความอดกลั้น เอื้ออาทรต่อกัน มีความเสมอภาค ยุติธรรม ก้าวหน้า เจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ มีระบบเศรษฐกิจที่มีความสามารถในการแข่งขัน มั่นคง เข้มแข็ง ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ”

เอกสารฉบับนี้ยังได้ระบุว่า มาเลเซียจะกลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างเต็มที่ไม่ได้ หากไม่สามารถจัดการกับข้อท้าทายที่สำคัญ 9 ประการ สรุปได้ คือ

1. ข้อท้าทายในการสถาปนาชาติมาเลเซีย ที่มีความเป็นเอกภาพ มีความรู้สึกในโชคชะตา ร่วมกัน

2. ข้อท้าทายในการสร้างสังคมมาเลเซียที่มีความภูมิใจ มั่นใจในตัวเอง และเป็นที่ยอมรับนับถือโดยชาติอื่น ๆ
3. ข้อท้าทายในการพัฒนาสังคมที่เป็นประชาธิปไตยเต็มที่ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนแบบมาเลเซีย ที่ประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ถือเป็นแบบอย่างได้
4. ข้อท้าทายในการสถาปนาให้เกิดสังคมที่มีศีลธรรม จริยธรรม ประชาชนยึดมั่นในคุณค่าทางศาสนาและจิตใจ มีความซื่อสัตย์ในมาตรฐานทางจริยธรรมที่สูงส่ง
5. ข้อท้าทายในการเสริมสร้างให้เกิดสังคมที่มีเสรี มีความอดกลั้น ประชาชนทุกเชื้อชาติ ศาสนามีเสรีภาพที่จะประพฤติ ปฏิบัติตามความเชื่อถือ และวิถีชีวิตของตน โดยยึดมั่นว่าทุกคนอยู่ในประเทศเดียวกัน
6. ข้อท้าทายในการสถาปนาให้เกิดสังคมที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่เป็นสังคมที่ใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริโภคอย่างเดียว แต่เป็นสังคมที่มีความคิดสร้างสรรค์ และมองไปข้างหน้า
7. ข้อท้าทายในการเสริมสร้างสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สวัสดิการของประชาชนไม่พึ่งพาอาศัยรัฐหรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นหลัก แต่พึ่งพาอาศัยครอบครัวที่เข้มแข็ง
8. ข้อท้าทายในการก่อให้เกิดสังคมที่มีความยุติธรรมทางเศรษฐกิจ ประชาชนได้รับประโยชน์จากผลการพัฒนาโดยเสมอภาค
9. ข้อท้าทายในการเสริมสร้างให้เกิดสังคมที่เจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้า มีเศรษฐกิจที่มั่นคง เข้มแข็ง มีขีดความสามารถในการแข่งขัน และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

เมื่อเปรียบเทียบวิสัยทัศน์ของประเทศไทยกับมาเลเซีย มีข้อสังเกตดังนี้ :-

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ของมาเลเซียมีกระบวนการเริ่มต้นจากการผลักดันของผู้นำประเทศ นายกรัฐมนตรี Mahathir Mohamad ในการประกาศวิสัยทัศน์และทำการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้ทุกฝ่ายในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และวางแผนปฏิบัติการกันอย่างกว้างขวาง นายกรัฐมนตรีมาเลเซียอ้างว่าปัจจุบันแม้แต่คนในหมู่บ้าน ก็พูดถึงวิสัยทัศน์ 2020 และความสนใจของประชาชนอาจจะมากเกินไปด้วยซ้ำ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเลข 2020 ประชาชนบางกลุ่มพูดถึงการจัดให้มีการเดินทาง 2020 บางคนถึงขนาดที่จะผลิตยาสีฟัน 2020

2. มาเลเซียกำหนดวิสัยทัศน์ก่อนช่วงกระชับ คือ การเป็นประเทศพัฒนาเต็มที่ภายในปี 2020 โดยระบุคำจำกัดความของการเป็นประเทศพัฒนาเต็มที่แบบมาเลเซียไว้ค่อนข้างชัดเจน รวมทั้งพูดถึงเป้าหมายเครื่องชี้วัดเป็นรูปธรรมบางประการไว้ เช่น การเพิ่มรายได้ต่อหัว เป็นต้น
3. ประเทศไทยมีการกำหนดวิสัยทัศน์เป็นแบบกระบวนการริเริ่ม ที่เริ่มต้นจากหลายฝ่าย รวมตัวกันจัดทำแผนฯ 8 และมีการจัดทำเพิ่มเติมในรายละเอียดโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย การกำหนดวิสัยทัศน์อาจจะยังไม่กระชับเพราะในแผนฯ 8 มี 7 ด้าน ในเอกสารวิสัยทัศน์เศรษฐกิจและสังคมไทย กำหนดเป็นนวัตทัศน์ 9 ประการ
4. กรณีของประเทศไทย กระบวนการผลักดันของผู้นำทางการเมือง รวมทั้งหลายๆ ฝ่าย ในสังคมในเรื่องการกำหนดวิสัยทัศน์ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก ส่วนใหญ่เน้นหนักไปในด้านแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เท่านั้น ที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางพอสมควร และอาจมีความพยายามของนักวิชาการในการกำหนดสาระเพิ่มเติม แต่ประเด็นสำคัญอยู่ที่กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพราะแม้จะมีสาระที่ดีครบถ้วนเพียงใด หากประชาชนทุกคนลืม ไม่มีใครกล่าวถึง และไม่รับรู้ก็จะมีประโยชน์ อย่่างไรก็ตาม ในกรณีของแผนฯ 8 ผู้คนส่วนใหญ่ทราบ และรับรู้อย่างน้อยว่า “แผนฯ 8 เน้นการพัฒนาคน”

2

วิสัยทัศน์

ประเทศสิงคโปร์

ประเทศสิงคโปร์

**เทคโนโลยีสารสนเทศ สู่ ค.ศ. 2000 : วิสัยทัศน์การเป็นเกาะที่เลิศด้วย
ปัญญาของสิงคโปร์**

สิงคโปร์เป็นประเทศที่เจริญแล้ว และอยู่ในกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ของเอเชีย ใน ค.ศ. 1994 มีประชากร 2.8 ล้านคน มีมาตรฐานการครองชีพอยู่ในระดับสูง มีรายได้เฉลี่ยต่อประชากร 1 คน ประมาณ 16,500 เหรียญสหรัฐ แม้จะไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ แต่ได้เรียนรู้ถึงการผสมผสานความขยันหมั่นเพียร ความชำนาญกับการศึกษาระดับสูงของประชากรรวมกับการพัฒนาทางเทคโนโลยี เพื่อขยายอัตราการเพิ่มเศรษฐกิจให้สูงและพัฒนาให้ยั่งยืน มีการยอมรับว่าเทคโนโลยี สารสนเทศ เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาของสิงคโปร์

การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศได้กำหนดไว้ 3 ระยะ โดยรวมไว้กับแผนชาติ มีจุดมุ่งหมายทรัพยากร นโยบาย และโครงการที่ชัดเจน **ระยะแรก** ช่วง ค.ศ.1981-1985 เป็นการสร้างระบบคอมพิวเตอร์ในภาครัฐและตั้งสำนักงานคอมพิวเตอร์แห่งชาติ **ระยะที่สอง** ระหว่าง ค.ศ.1986-1990 เป็นช่วงการวางแผนเทคโนโลยีสารสนเทศของประเทศมีจุดมุ่งหมายสองประการ คือ สร้างความเข้มแข็งกับเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการส่งออกอุตสาหกรรม และพัฒนาผลผลิตด้านธุรกิจ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เป็นประโยชน์ มุ่งทิศทางสู่ภาคเอกชน รวมทั้งการพัฒนาคน ผู้ใช้เทคโนโลยีด้วย เน้นการวิจัยกับการพัฒนา มีการจัดตั้งศูนย์วิจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหลายแห่ง **ระยะที่สาม** ระหว่าง ค.ศ.1991-2000 สิงคโปร์ได้เปลี่ยนไปสู่การเป็นเกาะที่เลิศด้วยปัญญา นอกจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ทุกเรื่องในสังคม ทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ชีวิตประจำวัน การละเล่น จุดมุ่งหมาย คือ ขยายเทคโนโลยีสารสนเทศให้กว้างขวางขึ้น และเพื่อประโยชน์ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

วิสัยทัศน์ของสิงคโปร์

เทคโนโลยีสารสนเทศใน ค.ศ. 2000 จะมีการพัฒนาเพื่อให้สิงคโปร์เป็นเกาะที่เลิศด้วยปัญญา เป็นประเทศแรกในโลกที่มีสารสนเทศที่ทันสมัยล้ำหน้าประเทศอื่นๆ และแพร่หลาย โดยการเชื่อมโยงระบบคอมพิวเตอร์ให้ถึงเกือบทั่วทุกบ้าน โรงเรียน ที่ทำงาน คอมพิวเตอร์จะสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสารสนเทศทั้งโทรศัพท์ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ที่สร้างเสียง ภาพ แห่งความนึกคิด ตำราเรียนและข้อมูลต่าง ๆ สิงคโปร์จะสร้างอิเล็กทรอนิกส์ สารสนเทศ และบริการเพื่อพัฒนาธุรกิจ ทำให้มีชีวิตที่ง่าย สะดวก และทำให้กิจกรรมทางสังคมและ นันทนาการได้มีการปรับให้ดีขึ้นกว่าเดิม กล่าวได้ว่า สิงคโปร์เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดย การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับต่าง ประเทศ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรสิงคโปร์

ยุทธศาสตร์ 5 ประการที่จะนำไปสู่การเป็นเกาะที่เลิศด้วยปัญญา คือ

1. การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางของโลก ทั้งด้านธุรกิจ บริการ การขนส่ง และคมนาคมทุก ด้าน
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิต มีการใช้คอมพิวเตอร์แพร่หลายทั้งในภาครัฐ เอกชน ทั้งการ ท่องเที่ยว การจัดเก็บภาษี การจ่ายเงิน เป็นต้น โดยผ่านกระบวนการอิเล็กทรอนิกส์ ทำให้ชีวิตสะดวกและง่ายขึ้น รวมทั้งประหยัดเวลา
3. การเผยแพร่เครื่องจักรกลเศรษฐกิจ การแสวงหาความมั่งคั่ง ได้ปรับเปลี่ยนเป็นแสวง หาข่าว สารสนเทศ การสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ เพื่อดำเนินการ ในกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านการผลิต บริการและสินค้า การค้าขาย อุตสาหกรรม รวมไปถึง โครงการร่วมมือกับต่างประเทศ
4. การเชื่อมโยงติดต่อของชุมชนท้องถิ่นกับโลกกว้าง ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ 2000 จะ สร้างเครือข่ายโทรคมนาคมในชุมชน เพื่อสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายทั่วโลกกับชุมชน ของสิงคโปร์
5. การส่งเสริมศักยภาพของแต่ละบุคคล การเรียนรู้และการสร้างสรรค์ เพื่อเป็นคนมี คุณภาพของสังคมเลิศด้วยปัญญา การเรียนรู้คอมพิวเตอร์ โดยการฝึกอบรม การศึกษา ทางไกล รวมทั้งการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากการดำเนินการด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ภาครัฐ การวางแผนเทคโนโลยีสารสนเทศของชาติ สู่แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ ปี 2000 สิงคโปร์ได้จัดทำข้อเสนอแนะ เพื่อกำหนดนโยบายการจัดการด้านคอมพิวเตอร์ของชาติ และเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาระบบการจัดการคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อความเป็นเลิศทางปัญญา

เทคโนโลยีสารสนเทศสู่ ค.ศ.2000 ได้ให้ความสำคัญในบทบาทยุทธศาสตร์ของเทคโนโลยีสารสนเทศทันสมัย ล้ำยุค เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางด้านเทคโนโลยีของภูมิภาค การสร้างเครือข่าย คือ ขยายจากระดับบุคคล และองค์กรสู่ประเทศเพื่อนบ้าน สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางความสำเร็จทางเศรษฐกิจของสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ คือ สิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ความสำเร็จของสามเหลี่ยมเศรษฐกิจนำไปสู่การขยาย และกำหนดรูปแบบของแนวคิดสู่แบบจำลองของความร่วมมือเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ดียิ่ง

จากเอกสาร: Chun Wei Choo "IT 2000 : Singapore's Vision of an Intelligent Island", 1995, Book Chapter in *Intelligent Environments*, edited by Peter Draege, to be published by Elsevier Science NV.

3

วิสัยทัศน์

ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลีย

นโยบายสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศออสเตรเลีย

เอกสารนี้เป็นหนังสือปกขาวเสนอโดย นายกรัฐมนตรีของประเทศออสเตรเลียชี้ให้เห็นถึงนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศออสเตรเลีย หลังจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศเริ่มฟื้นตัว โดยเสนอเมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2537 มีความพยายามดึงศักยภาพของคนออสเตรเลียทั้งประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยมุ่งรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การจ้างงานและลดอัตราการว่างงานลง

นโยบายสำคัญที่สรุปได้มีดังนี้ คือ

1. ปฏิรูปตลาดแรงงาน เพื่อให้ผู้ว่างงานมีงานทำ โดยกำหนดให้มี Job Compact ขึ้น เพื่อให้ผู้ว่างงานระยะยาว (18 เดือนขึ้นไป) มีงานทำ ซึ่งถ้าเขาเหล่านี้ไม่ยอมทำงาน เขาก็จะไม่ได้ผลประโยชน์ต่างๆ ที่เคยได้ในช่วงว่างงานอีกต่อไป สำหรับผู้ว่างงานต่ำกว่า 12 เดือน จะมีการจัดหางานให้เป็นกรณีไป
2. การฝึกอบรมและปฏิรูปการศึกษาให้กว้างขวาง เพิ่มทักษะ รวมทั้งช่วยให้เยาวชนมีงานทำในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ โดยการฝึกอบรมให้สนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรม มีทางเลือกหลายด้านสำหรับผู้ได้รับการอบรมเพื่อขยายโอกาสการทำงาน สร้างโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสได้เข้ารับการอบรม รวมทั้งเพิ่มทักษะ และให้การศึกษาแก่เยาวชนเพื่อให้สามารถหางานทำได้
3. ปรับระบบการประกันสังคมเพื่อจูงใจให้คนออสเตรเลียหางานทำเพิ่มขึ้นโดยมุ่งให้คนที่ทำงาน part-time มีมากขึ้น ผู้หญิงแต่งงานแล้วมีงานทำในอัตราสูงขึ้น และลดช่องว่างระหว่างผลประโยชน์ของการว่างงานสำหรับคู่สมรสกับ ค่าแรง ขั้นต่ำในงาน full-time โดยลดเงินที่จ่ายให้สำหรับผู้ว่างงานลงให้ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำของการทำงาน full-time

4. การพัฒนารัฐต่าง ๆ ให้มีส่วนร่วมในความรุ่งเรืองและการพัฒนาประเทศมากขึ้น โดยการลดอัตราภาษีสำหรับ Pooled Development Funds ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนในโครงการพื้นฐานต่าง ๆ สนับสนุนทางการเงินแก่โครงการตัวอย่างในรัฐต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนโครงการเศรษฐกิจแบบกลุ่มในรัฐต่าง ๆ ด้วย
5. ขีดตกลงในสถานประกอบการที่จะช่วยให้คนงานมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น โดยการกำหนดการเลื่อนขั้นเงินเดือนตามประสิทธิภาพการทำงานที่เพิ่มขึ้น
6. นโยบายอุตสาหกรรมที่มุ่งให้ประเทศสามารถแข่งขันกับประเทศต่าง ๆ ได้มากขึ้น รวมทั้งสร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ธุรกิจต่าง ๆ ดำเนินกิจการได้ดีที่สุด และเข้าสู่การแข่งขันระดับนานาชาติได้

จาก Working Nation: The White Paper on Employment and Growth, 1994. Australian Government Publishing Service : Canberra

แนวคิดและความคาดหวังระดับชาติเกี่ยวกับเมืองหลวงของออสเตรเลีย

ประเด็นที่เสนอในเอกสารนี้เป็นการสรุปแนวคิดและคาดหวังจากทั่วประเทศออสเตรเลียเกี่ยวกับเมืองแคนเบอร์รา ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศ และความต้องการที่จะให้เมืองนี้มีสภาพอย่างไรในอนาคต คือ หลัง ค.ศ. 2000 ข้อมูลได้จากการสำรวจ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การวิจัย ประชาพิจารณ์ และการสัมมนา ประเด็นที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้คือ :-

1. แคนเบอร์ราเป็นเมืองที่สวยงาม แต่ก็ยังเป็นเมืองอยู่ห่างไกลโดดเดี่ยว เปรียบเหมือนของปลอมที่น่าเบื่อ แม้จะมีการวางผังเมืองดีมาก คุณภาพสิ่งแวดล้อมดี สะอาด มีทัศนียภาพที่สวยงามสมกับเป็นเมืองหลวงก็ตาม จึงควรพัฒนาต่อไป โดยเพิ่มควมมีชีวิตชีวาของเมืองให้มากขึ้น ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวงเห็นว่าเป็นเมืองที่อยู่สบาย เหมาะที่จะให้บุตรหลานโตและเรียนที่นี่ แต่ผู้ที่อยู่รัฐอื่นๆ กลับเห็นว่า **รัฐไม่ควรใช้งบประมาณเพื่อการพัฒนาเมืองนี้มากนัก** และนักการเมืองก็ให้ความสำคัญกับเมืองนี้มากกว่าเมืองอื่นๆ ทั้งที่ในความเป็นจริงนักการเมืองไม่ได้ให้ความสำคัญแก่เมืองนี้มากนัก **ส่วนใหญ่จะมาที่รัฐสภาเท่านั้น** ไม่ได้รู้เรื่องเมืองนี้เท่าที่ควร บุคคลอีกกลุ่มที่มีความเชื่อมโยงกับเมืองนี้ คือ ญาติพี่น้องของทหารที่เสียชีวิตในสงครามต่างๆ ซึ่งจะมาที่เมืองนี้เพื่อสวดวิรกรรมของทหารเหล่านั้นเป็นประจำ
2. ในการพัฒนาเมืองหลวงในอนาคต ส่วนใหญ่เห็นและคาดหวังว่าไม่ควรใช้งบประมาณมากนัก การพัฒนาควรทำด้วยความเอาใจใส่และภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิด การก่อสร้างเพื่อสาธารณประโยชน์ควรทำเท่าที่จำเป็น ควรเป็นถาวรวัตถุ และคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ของอนุชนรุ่นหลัง เช่น การสร้างรัฐสภา ซึ่งทำให้ชื่อเสียงของประเทศโด่งดังไปทั่วโลก
3. เมืองนี้จะใช้เป็นสถานที่จัดงานสำคัญ และเทศกาลต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการมี**ผู้คนต่างวัฒนธรรมอาศัยอยู่อย่างสมานฉันท์** มีความสงบสุข มีบรรยากาศของความ เป็นเมืองที่น่าอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองนี้มีเอกลักษณ์ของการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีมาก ซึ่งเป็นความสำเร็จที่คนออสเตรเลียภาคภูมิใจและต้องการให้เมืองหลวงมีที่โล่งมาก ๆ มีการสร้างตึกที่กำหนดความสูง และมีสภาพของป่าผสมผสานอยู่ในเขตเมืองอย่างที่เป็นอยู่ แต่มีความหวังให้เมืองมีชีวิตชีวาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในศูนย์กลางของเมือง การขนส่งมวลชนในเมืองควรมีเพียงพอ เพราะการเดินทางในเมืองหลวงต้องอาศัยรถเป็นสำคัญ

4. การที่สังคมออสเตรเลียเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย การกำหนดให้เมืองหลวงเป็นสื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมดังกล่าวทำได้ยาก แต่การสื่อให้เห็นว่าเป็นสังคมเมืองนั้น แคนเบอร์ราสามารถถ่ายทอดภาพลักษณ์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี โดยการเผยแพร่แนวคิดการสร้างเมืองหลวงของ Burley Griffin ให้คน ออสเตรเลียทราบอย่างกว้างขวางมากขึ้น อีกทั้งคนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจน้อยมากในกิจกรรมของรัฐบาลกลาง และเหตุการณ์ทางการเมืองในแคนเบอร์รา และเห็นว่าแคนเบอร์รายังเป็นเมืองปิดอยู่ จึงมีความคาดหวังและข้อเสนอให้มีการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับเมืองนี้ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น ทางทีวี วิทยุ และการส่งเสริมการท่องเที่ยว การมีระบบเครื่องหมายแสดงถนนหนทางที่จะเข้าเมืองแคนเบอร์ราควรจะทำให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อเป็นการแสดงการต้อนรับผู้มาเยือนจะทำให้เมืองมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น
5. เมืองแคนเบอร์ราสามารถช่วยในการสร้างภาพลักษณ์ของชาติได้ดี เพราะปัจจุบันคนออสเตรเลียจะมีความคิดแตกต่างกันโดยยึดภาพลักษณ์ของรัฐที่ตนอาศัยอยู่เป็นหลัก ทำให้ไม่มีการรวมแนวคิดในเรื่องของประเทศชาติไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น เมืองแคนเบอร์ราจึงควรทำหน้าที่ในจุดนี้
6. จะเห็นได้ว่าจากความแนวคิดและความคาดหวังของคนในประเทศต้องการให้พัฒนาเมืองหลวง เพื่อความเป็นเอกลักษณ์ มีสิ่งแวดล้อมที่ดี คนที่อาศัยอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสาธารณูปการพร้อม ซึ่งแตกต่างจากกรุงเทพ เพราะจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่แตกต่างกันมาก แต่นับเป็นตัวอย่างให้เห็นว่า คนทั่วประเทศ คาดหวังให้มีการพัฒนาที่เป็นระบบแก่เมืองหลวงของประเทศของเขา
7. ในเอกสารนี้ได้สรุปผลในเรื่องต่าง ๆ ไว้หลายเรื่อง ทั้งในข้อดีและข้อด้อยของเมืองแคนเบอร์รา ในส่วนข้อดี คือ ความภูมิใจในการมีเมืองหลวงที่มีชื่อเสียง มีเอกลักษณ์ มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย การรวมกันเป็นชาติเดียวกัน เป็นเมืองที่มีคุณค่า มีความสำคัญทางการเมือง มีสถานที่สำคัญที่เชิดหน้าชูตาหลายแห่ง เป็นเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความ เป็นประชาธิปไตย เป็นศูนย์รวมของชาติและนานาชาติ มีความเป็นเมืองสูง แต่ในข้อด้อยของเมืองนี้ก็มียี่สิบ คือ เป็นเมืองที่สวยงามแต่น่าเบื่อ การท่องเที่ยวภายในแคนเบอร์รายังไม่สะดวกเท่าที่ควร ขาดการมีป้ายบอกทางที่เหมาะสมเพียงพอ การเดินทางภายในเมืองโดยรถประจำทางยังไม่เพียงพอ ข้อมูลเกี่ยวกับเมืองนี้ไม่แพร่หลาย มีพื้นที่มากแต่ขาดชีวิตชีวา การพัฒนาเมืองนี้ควรทำต่อไปแต่ต้องมีการจำกัดงบประมาณ รวมทั้งความขัดแย้งระหว่างการเป็นเมืองหลวงและเป็นที่อยู่อาศัยของคนออสเตรเลีย

4

วิสัยทัศน์

ประเทศแคนาดา

วิสัยทัศน์ระบบราชการของประเทศแคนาดา ค.ศ. 2000

เอกสารวิสัยทัศน์ระบบราชการ ค.ศ. 2000 เป็นหนังสือปกขาวของรัฐบาลแคนาดา ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้ประกาศเป็นนโยบายการปรับปรุงระบบราชการ เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 1989 โดยกำหนดมาตรการที่จำเป็นในการส่งเสริมประสิทธิภาพและวิชาชีพของข้าราชการ เพื่อให้ระบบราชการสามารถสนองความต้องการของประชาชนในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อปฏิรูประบบราชการให้ทันกับเวลา และสอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของประชาชนและประเทศ
- 1.2 เพื่อเป็นการตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรบุคคลในองค์การ
- 1.3 เพื่อการนำไปสู่การดึงดูดและดำรงคนที่มีความสามารถสูงของประเทศเข้าสู่ระบบราชการ

2. ความจำเป็นในการริเริ่มปรับเปลี่ยนระบบราชการ

ระบบราชการเผชิญกับปัญหาท้าทายดังนี้

- 2.1 การท้าทายจากโลก อันเกิดจากวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันกันของเศรษฐกิจโลกอย่างรุนแรงและกว้างขวาง การล่มสลายของค่ายคอมมิวนิสต์ยุโรป ตะวันออกและสหภาพโซเวียต เหตุการณ์ระหว่างประเทศ ปัญหาโรค AIDS และปัญหาสิ่งแวดล้อม
- 2.2 ข้อจำกัดของระบบราชการ เพื่อลดการขาดดุลรัฐบาลมีนโยบายลดจำนวนเจ้าหน้าที่ ลดภาระกิจที่ไม่จำเป็นและลดต้นทุน

- 2.3 การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร ตลาดแรงงานมีการขาดแคลนแรงงานที่มีความชำนาญบางอย่าง การเพิ่มขึ้นของแรงงานสตรีและชนกลุ่มน้อย เป็นต้น
- 2.4 การเปลี่ยนแปลงในสังคมและสภาพแวดล้อมในการทำงาน การดำเนินงานของระบบราชการที่ผ่านมามีความจำเป็นถึงวิธีการ กระบวนการทำงานที่มีการควบคุมจากส่วนกลาง รัฐบาลต้องการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานดังกล่าว เพื่อให้สามารถสนองความต้องการของประชาชนและประเทศ
- 2.5 ระบบราชการเผชิญกับปัญหาท้าทายหลายอย่าง ได้แก่ การสลับซับซ้อนของการบริหารและความเกี่ยวข้องระหว่างปัญหาต่างๆ กระบวนการกำหนดนโยบายที่เปิดกว้างขึ้น ความต้องการบริการเพิ่มขึ้นและทันต่อเหตุการณ์ของประชาชน ผลกระทบเทคโนโลยีในด้านข้อมูล บุคคลที่ต้องการ โครงสร้างองค์กร ทักษะคติที่ไม่เหมาะสมของข้าราชการ การติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

3. สภาพปัญหาของข้าราชการ

ค่อนข้างคล้ายคลึงกับของประเทศไทยคือ

- 3.1 วิธีการทำงานที่ไม่เหมาะสม ระบบราชการมีวิธีการทำงานถูกควบคุมและครอบคลุมด้วยกฎ ระเบียบ และวิธีการ
- 3.2 ข้าราชการมีความรู้สึกว่ ลักษณะการทำงานไม่มีเหตุผล ถูกจำกัด โดยการควบคุมระบบการจัดการบุคลากรไม่ได้คำนึงถึงคนเป็นหลัก วิธีการจัดการล้าสมัย
- 3.3 ความต้องการของผู้นำทางการเมือง มีความต้องการให้ข้าราชการให้ข้อเสนอแนะ สนับสนุนนโยบาย แผนงาน และการจัดการต่างๆ แก่รัฐมนตรี เพื่อให้สามารถเป็นรัฐบาลที่ดีได้ โดยข้าราชการเหล่านี้มีความรู้ความสามารถ ทางวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์ รอบคอบภักดีแก่คณะบุคคลที่เข้ามาเป็นรัฐบาล และมีความเป็นกลาง
- 4.4 ความรู้สึกของสื่อมวลชนและประชาชนที่มีแนวคิดว่ระบบราชการมิได้ใช้ทรัพยากรของชาติอย่างเต็มที่ เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน
- 5.5 ทักษะคติของข้าราชการในการให้บริการประชาชน ยังเป็นปัญหาอยู่หลายด้าน

4. แนวโน้มและความคาดหวังการเปลี่ยนแปลงในภาคราชการต้นศวรรษที่ 21

- 4.1 การนำเทคโนโลยีใหม่ๆ และขั้นสูงมาใช้ในราชการมากขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์และโรบอท (Robot)
- 4.2 ความหวังว่ามีกำลังคนประเภทลักษณะงานเกี่ยวกับข่าวสารสนเทศต่าง ๆ ซึ่งมีผลให้มีความต้องการด้านการฝึกอบรมและส่งเสริมให้ศึกษาต่อมากขึ้น
- 4.3 การจัดส่วนราชการจะเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะแนวราบ (Flat Organization) อันจำเป็นต้องใช้นักวิชาการที่มีทักษะมากขึ้นแต่ลดจำนวนผู้บังคับบัญชาให้น้อยลง
- 4.4 ความต้องการกำลังคนในกลุ่มอาชีพที่ต้องใช้ความชำนาญสูงจะเพิ่มขึ้น ในขณะที่กลุ่มอาชีพที่ใช้ความชำนาญน้อยความต้องการกำลังคนกลุ่มนี้จะลดลงและคาดว่าในระยะ 10 ปีข้างหน้า กำลังคนที่มีความชำนาญสูงจะขาดแคลน ภาคราชการต้องเผชิญการแข่งขันในตลาดแรงงานเพื่อจูงใจ ในกลุ่มนี้มารับราชการ ตลอดจนมีความต้องการกำลังคนที่มีทักษะหรือความชำนาญในหลายๆ ด้าน และการฝึกอบรมเทคนิคเฉพาะด้าน
- 4.5 การเกลี้ยกำลังคน เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ข้าราชการให้มากที่สุด
- 4.6 อัตราส่วนของผู้หญิงในระบบราชการจะเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับอัตราส่วนของชนกลุ่มน้อยในการรับราชการจะมีมากขึ้น คาดว่าในระยะ 10 ปีข้างหน้า ประมาณร้อยละ 56 ของข้าราชการที่บรรจุใหม่จะเป็นผู้หญิงและมีระดับการศึกษาสูงขึ้นกว่าปัจจุบัน

5. แนวทางการดำเนินการ

- 5.1 การกระจายอำนาจบริหารของส่วนกลาง หน่วยงานกลาง ไปยังระดับกรมและการมอบหมายอำนาจของผู้บริหารและหัวหน้าส่วนราชการลงไปตามลำดับแก่ข้าราชการผู้ปฏิบัติงานระดับที่ต่ำสุดเท่าที่เป็นไปได้
- 5.2 การปรับปรุงระบบราชการให้มีความสัมพันธ์กับประชาชนแคนาดาแบบเปิด
- 5.3. ข้าราชการทุกคนต้องมีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน

- 5.4 การพัฒนาสายอาชีพของข้าราชการให้มีโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพของคนและฝึกรอบรมให้มีความคิดความสามารถในการเปลี่ยนแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน

6. มาตรการ

รัฐบาลแคนาดากำหนดมาตรการปรับปรุงดังกล่าวโดยไม่มีการเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายภาครัฐ แต่จะนำไปสู่การประหยัดงบประมาณและเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการประชาชน ดังนี้ :-

6.1 ระบบราชการ

- (1) การปรับปรุง และการยกเลิกในบางลักษณะของกฎ ระเบียบ เกี่ยวกับการจัดการด้านบุคคล การเงิน และการบริหาร เพื่อให้การกระจายอำนาจจากส่วนกลาง หน่วยงานกลาง และการบริหารงานของกรมมีความอิสระและยืดหยุ่นมากขึ้น
- (2) การตกลงร่วมกันระหว่างส่วนราชการของรัฐบาลกลางทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สำหรับมาตรฐานของการให้บริการในความรับผิดชอบของคนแก่ประชาชน
- (3) การเปลี่ยนแปลงปรัชญาในการบริหาร และวิธีการจัดการสมัยใหม่ในระบบราชการ

6.2 ข้าราชการ

- (1) การฝึกรอบรมและพัฒนาข้าราชการให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะทำงานแบบวิชาชีพ การฝึกรอบรมและพัฒนาข้าราชการจะขยายให้มากขึ้น โดยความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาการจัดการแห่งแคนาดา (The Canadian Centre for Management Development) เมื่อ ค.ศ. 1988 ซึ่งยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นดำเนินการเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การพัฒนานบุคคลตลอดช่วงชีวิตการเป็นข้าราชการอย่างต่อเนื่อง
- (2) การวางแผนความก้าวหน้าด้านอาชีพแก่ข้าราชการ สำหรับประโยชน์ของข้าราชการแต่ละคนและองค์กร เพื่อธำรงรักษาและดึงดูดคนที่มีความรู้ ทักษะไว้ในระบบราชการ ระบบราชการจำเป็นต้องมีการกำหนดการพัฒนาด้านอาชีพ ให้

แก่ข้าราชการแต่ละคนได้มีโอกาสได้รับการฝึกอบรมและพัฒนา ทั้งนี้ หัวหน้าส่วนราชการ รัฐมนตรีช่วยว่าการ หน่วยงานกลางมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกันในการกำหนดกรอบและให้คำแนะนำ ทั้งนี้ ให้ส่วนราชการจัดทำแผนฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการในระยะ 5 ปี รวมทั้งการวางแผนพัฒนาโยกย้ายสับเปลี่ยนข้าราชการในระดับเดียวกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หลาย ๆ ด้านและก้าวหน้าในอนาคต

- (3) การเกลี้ยกำลัคน เพื่อการใช้กำลัคนอย่างมีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าในสายวิชาชีพ มีการให้เกลี้ยกำลัคนง่ายขึ้นระหว่างกรม ได้กำหนดให้มีการลดจำนวนกลุ่มสายอาชีพ และลดระดับของข้าราชการให้น้อยลง
- (4) การปรับปรุงการบริหารงานบุคคลอื่น ๆ ได้แก่ ด้านค่าตอบแทนผลประโยชน์และรางวัลที่มีทางเลือกมากขึ้นแก่กลุ่มผู้บริหาร เพื่อจูงใจในการปฏิบัติงาน การให้โอกาสทางก้าวหน้าแก่ชนกลุ่มน้อยและสตรีที่เป็นข้าราชการ รวมถึงการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารทุกระดับ

7. การเปรียบเทียบกับ การปรับปรุงระบบราชการและระบบข้าราชการของไทยกับแคนาดา

เมื่อพิจารณาในภาพรวม ระบบราชการและข้าราชการของไทยมีลักษณะและเผชิญปัญหาที่ใกล้เคียงกัน การดำเนินงานระบบราชการนั้นขาดประสิทธิภาพ ไม่ประหยัด ไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชน การปฏิบัติงานของข้าราชการยึดถือวิธีการและกฎระเบียบ ในขณะที่เดียวกับที่ข้าราชการมีปัญหาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายลดขนาดข้าราชการและกำลัคนภาครัฐให้เล็กลงให้เล็กลง มีการปรับปรุงกฎหมาย และระเบียบต่างๆ เช่นกัน อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน หากพิจารณาในรายละเอียด สรุปลักษณะสำคัญ ๆ ได้ดังนี้ :-

- 7.1 การกำหนดนโยบายการปรับปรุงระบบราชการดังกล่าว มีลักษณะการสั่งการจากเบื้องบน (Top down) เช่นเดียวกับของไทยที่กำลังดำเนินการอยู่
- 7.2 การฝึกอบรมและพัฒนาข้าราชการของประเทศแคนาดา มีทิศทางที่ค่อนข้างชัดเจน การฝึกอบรมกำหนดเป็นแผน กลุ่มเป้าหมายเรียงตามลำดับสำคัญ ในขณะที่ของไทยยังเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ เกิดความซ้ำซ้อน ทิศทางและนโยบายของรัฐไม่แน่ชัด

- 7.3 การเกลี้ยกำลัคน ประเทศแคนาดากำหนดวิธีการที่ค่อนข้างเป็นรูปแบบกว่า เช่น การรวมกลุ่มวิชาชีพบางกลุ่มเข้าด้วยกัน การลดระดับของข้าราชการให้มัน้อยลง เพื่อความง่ายต่อการเกลี้ยข้ามกรม แต่ประเทศไทยเรายังมีลักษณะนามธรรม เป็นไปได้ยาก เพราะแต่ละกรมมีฐานะเป็นนิติบุคคล ตลอดจนการขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดเป้าหมายที่ชัดเจนของรัฐ ทำให้ไม่ยอมรับในเรื่องนี้
- 7.4 การพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพ ประเทศแคนาดาให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะมีผลต่อความก้าวหน้าและกำลังใจในการทำงานของข้าราชการ ขณะที่ประเทศไทยยังไม่ได้คำนึงถึงในเรื่องดังกล่าว ขึ้นอยู่แต่ละบุคคลเป็นสำคัญ
- 7.5 การกำหนดบทบาทในการปรับปรุงระบบราชการของประเทศแคนาดา นั้น เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีช่วยว่าการในแต่ละกรม เป็นผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมถึงหัวหน้าส่วนลดหลั่นตามลำดับ
- 7.6 ประเทศแคนาดาให้ข้าราชการสามารถจัดตั้งสหภาพแรงงานมีการเรียกร้องต่อรอง ร้องทุกข์ ถึงผลประโยชน์และค่าตอบแทน รัฐบาลได้ยอมรับถึงความสำคัญและการให้มีส่วนร่วมของสหภาพด้วย แต่ประเทศไทยไม่สามารถจัดทำได้
- 7.7 การจัดตั้งสถาบันเพื่อพัฒนาการจัดการของข้าราชการ นั้น ประเทศ แคนาดา มี The Canadian Centre for Management Development และประเทศไทยมีการจัดตั้งวิทยาลัยนักบริหารเช่นกัน แต่ผู้เข้ารับการอบรมยังอยู่ในวงจำกัด

วิสัยทัศน์ของย่านชุมชนเมือง วินนิเพก (Winnipeg) ประเทศ แคนาดา ถึง 2010

การสร้างวิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เพื่อเปลี่ยนรากฐานของค่านิยมในชุมชน
แม้เป็นเพียงแนวคิดและความคาดหวัง แต่ได้สร้างจากจิต วิญญาณ ของคนที่อยู่ในเมืองนี้
โดยเฉพาะ

1. วิสัยทัศน์ของการเป็นชุมชนและการเป็นเจ้าของ

- 1.1 การส่งเสริมให้มีการบูรณาการด้านต่างๆ ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยอาศัยความร่วมมือจากภาค
รัฐและเอกชน
- 1.2 ให้มีความปลอดภัยและมั่นคงในชุมชนเพื่อให้ประชาชนอยู่อย่างสงบสุขโดย
เฉพาะความปลอดภัยสำหรับผู้หญิงและเด็ก ลดอาชญากรรม และมีการรณรงค์
เพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีของเมือง
- 1.3 พัฒนาและสนับสนุนประชาชนที่อาศัยอยู่ในและรอบๆ เขตชุมชน โดยเปิดโอกาส
ให้หางานทำได้ มีการศึกษาสำหรับผู้อยู่อาศัยทุกคน และช่วยเหลือผู้ที่ไร้ที่อยู่
และมีการจัดการระยะยาวสำหรับชุมชน
- 1.4 สร้างการพึ่งพาตนเองสำหรับแต่ละบุคคลและธุรกิจต่างๆ
- 1.5 ส่งเสริมการมีสมานฉันท์ในชุมชน ช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยและผู้อพยพเข้ามาอยู่
ใหม่รวมทั้งวัยรุ่นที่อาศัยในชุมชน

2. วิสัยทัศน์ของการกินดีอยู่ดีและนวัตกรรม

- 2.1 เสริมสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ เพื่อทำให้ย่านชุมชนเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจและ
การทำงาน
- 2.2 พัฒนาให้เศรษฐกิจยั่งยืนโดยบูรณาการสิ่งแวดล้อมและสังคมไว้ด้วย

3. วิสัยทัศน์ของการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

- 3.1 จัดให้มีบริการด้านต่าง ๆ และให้ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการนั้น ๆ ได้
- 3.2 มีการจัดการในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยและนักท่องเที่ยวอาศัยอยู่ในเมืองระยะยาว
- 3.3 สร้างคุณภาพของบริการและสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้น่าอยู่

4. วิสัยทัศน์ของการมีจิตวิญญาณและเอกลักษณ์ของชุมชน

- 4.1 เสริมสร้างให้ผ่าน Portage และ Main เป็นสถานที่ชุมนุมในเมือง Winnipeg
- 4.2 ส่งเสริมสถานที่ที่น่าสนใจในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว
- 4.3 ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์สถานที่ประวัติศาสตร์ของเมือง
- 4.4 สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีเอกลักษณ์ที่ดึงดูดให้เมืองเป็นที่น่าท่องเที่ยวและอยู่อาศัย

5. วิสัยทัศน์การกำหนดทิศทางและพันธกิจ

- 5.1 เสริมสร้างการนำชุมชนให้ไปในทิศทางเดียวกันและรวมตัวเป็นหนึ่งเดียวกัน

จะเห็นได้ว่าวิสัยทัศน์ย่านชุมชนเมืองวินนิเพกของแคนาดากับวิสัยทัศน์และความคาดหวังหลายด้านของประเทศไทย ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 8 (1997-2001) มีหลายส่วนสอดคล้องกัน เช่น สร้างการพึ่งพาตนเอง การมีสมานฉันท์ในชุมชน การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และพัฒนาเศรษฐกิจยั่งยืน การจัดการในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างการนำชุมชนให้ไปในทิศทางเดียวกัน เป็นต้น

ส่วนที่ 3

เอกสารประกอบ

ความฝันของแผ่นดิน

โดย ศาสตราจารย์ ดร.สิปปนนท์ เกตุทัต

เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง

“การพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพพื้นฐานของเด็กวัยเรียน”

10 มกราคม 2540

ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมรีเจนท์ กรุงเทพฯ

ความฝัน

ของแผ่นดิน

โลกได้เปลี่ยนไปมากมายในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา เราได้เป็นสักขีพยานต่อการเปลี่ยนแปลงหลายๆ อย่างที่คนรุ่นก่อนหน้าเราไม่เคยคิดฝัน เราต้องตกตะลึงต่อการสลายตัวของสหภาพโซเวียต และการสิ้นสุดของการเผชิญหน้าในยุคสงครามเย็นระหว่างโลกเสรี-คอมมิวนิสต์ เราได้ตื่นตัวกับการขยายวงไพบุลย์ทางเศรษฐกิจจากซีกโลกตะวันตกมาสู่ซีกโลกตะวันออกที่ไทยเราได้กลายเป็นดาราเด่นดวงหนึ่ง เราได้ฉงนสนเท่ห์ต่อพัฒนาภาพของเทคโนโลยีที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของเราอย่างรวดเร็ว เราต้องตระหนักต่อวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษาที่ไหลบ่ามากับกระแสโลกาภิวัตน์และสั่นคลอนจิตวิญญาณและค่านิยมของเด็กไทยรุ่นใหม่ เรายังได้ร่วมกันหวาดวิตกเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติของไทยและของโลกที่เสื่อมโทรมลงและพิษภัยจากปัญหาสภาพแวดล้อมที่อุบัติขึ้นอย่างน่าสะพึงกลัวยิ่ง

ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังได้บอกอะไรเรามากมายเกี่ยวกับโอกาสและความคาดหวังสำหรับแผ่นดินไทยของเรา ความหวังและความฝันที่ไทยเราจะก้าวไปเป็นประเทศผู้นำและประเทศคู่ค้าคู่แข่งทางเศรษฐกิจที่ผงาดงามในภูมิภาคนี้ พร้อมด้วยความมั่นคงมั่นคงของผองไทยทั่วหน้า ความหวังและความฝันที่เราจะธำรงรักษาเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยและเอื้อโยแห่งสมานฉันท์ในหมู่เราคนไทยไว้ได้นานเท่านาน ความหวังและความฝันที่เราจะสุขชีวิตป่าไม้และต้นน้ำลำธาร ปลุกธรรมชาติที่งดงามให้ฟื้นคืนกลับมาอยู่คู่คุณภาพชีวิตคนไทยอีกครั้งหนึ่ง

สิ่งที่เราต้องร่วมกันตระหนักก็คือ กุญแจที่จะไขความฝันเหล่านี้ให้เป็นความจริงของแผ่นดินไทย คือ “คนไทย” นั่นเอง ทั้งคนไทยในช่วงชีวิตนี้และคนไทยในรุ่นลูกหลานที่จะต้องสืบสาน “ความฝันของแผ่นดิน” ให้เป็นตำนานแห่งความสำเร็จที่จะอยู่คู่สังคมไทยตลอดไป

การใช้ “การศึกษา” เป็นเครื่องมือเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้คนไทยและ “บ่มเพาะ” ความองอาจสามารถให้ลูกหลานไทยจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งกว่าเรื่องใด ๆ ในวันนี้

เราต้องเริ่มที่ การให้รากฐานชีวิตที่ดีกับเด็กไทยทุกคน ด้วยการหยิบยื่นการสาธารณสุขและการรักษาสุขภาพอนามัยที่ฟรีพร้อมถึงเด็กไทยทุกคน ไม่ว่าเขาจะเกิดมาในสภาพที่ขัดสนเพียงไร รัฐมีหน้าที่ต้องนำสวัสดิการที่ดีเข้าไปถึงเขา ครอบครัวของเขา และชุมชนของเขาอย่างถ้วนหน้า ไม่ว่าจะเป็นบริการการแพทย์ การฉีดวัคซีน การบริบาลเด็กอ่อน การให้ ความรู้พ่อแม่เกี่ยวกับการเลี้ยงลูกของตน การจัดอาหารที่ถูกลักโภชนาการไปตามโรงเรียนที่ห่างไกลไปจนถึงการจัดที่วิ่งเล่น ที่เล่นกีฬา ที่พักผ่อนทางจิตใจให้เด็กไทยทุกคน นี่คือการรากฐานชีวิตที่ดีที่เด็กไทยทุกชีวิตควรจะได้รับ เพื่อเขาทุกชีวิตสามารถตอบแทนสิ่งที่ดีคืนกลับให้สังคมในวันหนึ่งข้างหน้า

เราต้องตามด้วย การให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ดีแก่เด็กไทยทุกคน นับตั้งแต่การขยายบริการการศึกษาขั้นอนุบาลในรูปศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนอนุบาลที่เด็กไทยวัย 3-5 ขวบของเราอีกนับล้านคนยังไม่มีโอกาสสัมผัส ไปจนถึงการจัดการศึกษาภาคบังคับที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันให้เด็กไทยทุกคน และการศึกษาภาคบังคับของเราไปจนถึง 12 ปีหรือถึงขั้นมัธยมปลายโดยเร็วที่สุด เช่นที่ประเทศผู้นำทางเศรษฐกิจทั้งหลายล้วนแล้วแต่ดูแลให้คนของเขาได้รับการศึกษาจนถึงระดับมัธยมปลายทั้งสิ้น

เราต้องมีการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนสำหรับเด็กไทยให้มีแต่ การสอนสิ่งที่ควรรู้ควรทำเป็น เพื่อการอยู่รอดในโลกแห่งการแข่งขัน การบอกให้จดบอกให้จำแบบเก่าต้องเลือนหายไปกับข้อเท็จจริงที่ว่า ความรู้ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้แตกตัวไปมากจนครูพิเศษที่ไหนก็ไม่อาจตามไปพราสอนได้หมด สิ่งที่เด็กไทยควรมีคือความรู้พื้นฐานและความแตกฉานทางภาษาและคอมพิวเตอร์เพื่อการสื่อสารยุคใหม่ และควรมี “โลกทัศน์สากล” บนพื้นฐานความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษา และที่สำคัญยิ่งคือการสร้างเด็กไทยให้มีความใฝ่รู้ การรู้วิธีเรียนรู้ และการรู้แหล่งแห่งความรู้ ที่จะเป็ปัจจัยที่เป็นที่พึ่งให้เขาได้อย่างแท้จริงไปชั่วชีวิต ไม่ว่าเขาจะเป็นเกษตรกรในทุ่งกว้าง หรือนักธุรกิจข้ามชาติบนตึกสูง

เราต้องให้ การศึกษาเป็นกระบวนการตลอดชีวิตที่ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงกิจกรรมการศึกษาและการฝึกอบรมในทุกช่วงเวลาของชีวิต เราต้องปฏิรูประบบการ “คัด” คนเข้าศึกษาทุกระดับ ที่จะต้องไม่เน้นแต่คน “ทำข้อสอบเก่ง” อีกต่อไป แต่เน้นการพิจารณาเกณฑ์อื่นๆ เพื่อการให้โอกาสคนที่ “เกิดมาไม่เท่ากัน” ให้มีโอกาสเท่ากัน เพื่อให้สังคมของเรา “เท่ากัน” มากขึ้นในวันหนึ่งข้างหน้า เราต้องมุ่งเน้นการศึกษาระบบเปิดที่อาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารทันสมัยเข้าช่วยและความยืดหยุ่นในบริการสอบวัดความรู้ ที่จะทำให้นักไทย “เรียนได้ทุกที่เรียนได้ทุกเมื่อ” และเทียบวัดความรู้ได้อย่างสะดวก เพื่อพลิกผันโอกาสที่ดีให้ชีวิตและการงานของตนเองได้อย่างไม่ยากเย็นนัก

เราต้องเร่งในเรื่อง การพัฒนาครูของเราให้เป็นผู้ที่สามารถ “เบิกทางแห่งปัญญา” ให้เด็กไทยได้อย่างแท้จริง เราต้องปรับปรุงมาตรการพัฒนาและสรรหาครู ตลอดจนการปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครูให้ “ได้คนดี ๆ มาเป็นครู และครูดี ๆ เป็นครูอยู่ได้นาน ๆ” เพื่อครูของเราเป็นผู้มีความสามารถ และช่วยพัฒนาเด็กไทยของเราให้มีคุณลักษณะได้เช่นที่หวัง

เราต้องทำให้ การศึกษามีความหลากหลายตามสภาพชีวิตและความต้องการของท้องถิ่น ชุมชนต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นั่นคือการศึกษาที่ปรับให้สอดคล้องกับภูมิหลังทางสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนสภาพความต้องการกำลังคนของท้องถิ่น นั่นคือการศึกษาที่มุ่งสอนเด็กในท้องถิ่นให้รักท้องถิ่น เข้าใจท้องถิ่น และเติบโตเป็นกำลังเป็นผู้นำให้ท้องถิ่นได้ในอนาคต

เราต้องมุ่งมั่นใน การปฏิรูประบบบริการศึกษาให้สอดคล้องรองรับการโฉมหน้าการศึกษา ยุคใหม่ที่กล่าวมาทั้งหมด นับตั้งแต่การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาเพื่อการตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่หลากหลาย การเปิดทางให้องค์กรต่าง ๆ ในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการ “ออกแบบ” และ “ดำเนินการ” จัดการศึกษาสำหรับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสถาบันศาสนา ภาคเอกชน สื่อมวลชน ไปจนถึงประชาชนและผู้ปกครองของจำพวกตัวเล็ก ๆ ทั้งหมดที่พึงมีสิทธิ์มีเสียงในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น การปรับปรุงระบบการระดมทุนและการจัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษา เพื่อให้ทุกท้องถิ่นมีโอกาสรักที่จะสามารถตัดสินใจใช้ไปเพื่อการฟูมฟักสติปัญญาของลูกหลานในท้องถิ่นของตนเองได้ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพควบคู่กับการกระจายอำนาจเพื่อให้มั่นใจในการจัดการศึกษาของทุกท้องถิ่นที่จะออกมาต่อไปไม่สิ้นสุด

นี่คือ “ความฝันของแผ่นดิน” ที่เสนอไว้ให้ช่วยกันทำให้เป็นจริง ด้วยการสร้างพลังแห่ง “ภาคประชาชน” จะร่วมกันเรียกร้องเรื่องการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สังคมของเรา “ลงทุนทางปัญญา” ให้มากอย่างที่ควรไม่ว่าจะเป็นการลงทุนในอุปโภคและปัจจัยพื้นฐานทางการศึกษา ไปจนถึงการพัฒนาระบบและรูปแบบการจัดการศึกษาอย่างที่กล่าวมาทั้งหมด

เพื่อสังคมไทยเป็นปึกแผ่น ก้าวมัน ทันโลก และธำรงรักษาความเป็นไทยไว้คู่แผ่นดินไทยตลอดไป

แนวโน้มนเศรษฐกิจไทย และประเด็นเชิงกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ

แนวโน้มเศรษฐกิจไทย

และประเด็นเชิงกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ

1. แนวโน้มเศรษฐกิจไทย ในช่วงปี 2540-2559*

เศรษฐกิจไทยมีศักยภาพที่จะขยายตัวอย่างต่อเนื่องไปในช่วง 20 ปีข้างหน้า อัตราการขยายตัวจะค่อย ๆ ลดลงอย่างช้า ๆ โดยมีปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการเจริญเติบโต คือ การลงทุนที่คาดว่าจะขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากความจำเป็นต้องปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐานให้พอเพียงต่อความต้องการของประชาชน และอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น ต้องปรับโครงสร้างไปเน้นด้านคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออก

1.1 การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยรวมยังคงอยู่ในระดับที่ชะลอตัวลงอย่างช้า ๆ โดยในช่วงแผนฯ 8 คาดว่าอยู่ระหว่างร้อยละ 7.6-7.8 จากนั้นลดลงจนถึงประมาณร้อยละ 6.0 ในปี 2559 ส่งผลให้รายได้ต่อหัวประชากรเพิ่มจาก 76,323 บาท ในปัจจุบันเป็น 631,941 บาทในปี 2559 โดยมีการขยายตัวในสาขาเศรษฐกิจสำคัญดังนี้

- (1) ภาคเกษตร ยังคงมีสัดส่วนต่อผลผลิตรวมถดถอยลงไปเรื่อย ๆ จากร้อยละ 10.7 ในปี 2538 เหลือเพียงร้อยละ 4.14 ในปี 2559 ทั้งนี้เนื่องจากประสบปัญหาเรื่องราคา ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดิน และการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดโลก จึงมีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ในระดับต่ำเฉลี่ยร้อยละ 2.07 ต่อปี

* ตัวเลขพยากรณ์เศรษฐกิจใช้ตัวเลขจากเอกสาร “วิสัยทัศน์เศรษฐกิจและสังคมไทย” และ “รายงานการพยากรณ์เศรษฐกิจไทยในช่วงปี 2538-2559” ที่จัดทำโดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

- (2) สาขาอุตสาหกรรม มีสัดส่วนต่อผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 30.49 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 34.69 ในปี 2559 สาขาย่อยของอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญ ได้แก่ สินค้ากลุ่มเครื่องจักร เครื่องจักรกลและอุปกรณ์ขนส่ง ซึ่งเป็นสาขาที่ใช้เทคโนโลยีสูง พึ่งพาทุนมากขึ้น สอดคล้องกับความต้องการในตลาดโลก ในปี 2538 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 5.28 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.15 ในปี 2559
- (3) สาขาเหมืองแร่และขุดหิน ยังคงรักษาระดับการเจริญเติบโตไว้ค่อนข้างดี ประมาณร้อยละ 4 ถึงร้อยละ 7 ต่อปี โดยมีสัดส่วนต่อผลผลิตรวมลดลงจากร้อยละ 1.6 ในปี 2538 เหลือร้อยละ 1.18 ในปี 2559
- (4) สาขาก่อสร้าง ยังคงมีสัดส่วนต่อผลผลิตรวมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากการขยายตัวของการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานของประเทศและอาคารพาณิชย์ และที่อยู่อาศัย สัดส่วนขยับจากร้อยละ 6.7 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 7.79 ในปี 2559 โดยมีการขยายตัวที่สอดคล้องกับการขยายตัวของการเติบโตของประเทศ
- (5) สาขาการไฟฟ้าและประปา มีอัตราการขยายตัวในทิศทางเดียวกันกับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ สัดส่วนต่อผลผลิตรวมลดลงไม่มากนักจากร้อยละ 2.54 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 2.43 ในปี 2559
- (6) สาขาขนส่ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสาขาบริการหลัก มีอัตราเจริญเติบโตต่ำกว่าการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้สัดส่วนของสาขานี้ลดลงจากร้อยละ 7.7 ของผลผลิตรวม ในปี 2538 เหลือร้อยละ 6.2 ในปี 2559
- (7) สาขาบริการ เป็นสาขาหลักที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องในระดับที่สูงกว่าอัตราเจริญเติบโตในเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ ส่งผลให้สัดส่วนของภาคบริการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 40.12 ของผลผลิตรวม ในปี 2538 เป็นร้อยละ 43.46 ในปี 2559

โครงสร้างเศรษฐกิจภาคการผลิต

	2538	2559
เกษตร	10.7	4.1
เหมืองแร่และย่อยหิน	1.6	1.2
อุตสาหกรรม	30.5	34.7
ก่อสร้าง	6.7	7.8
ไฟฟ้าและประปา	2.5	2.4
ขนส่งคมนาคม	7.7	6.2
บริการ	40.1	43.5
รวม	100.0	100.0

1.2 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

- (1) เงินเฟ้อ ลดลงจากระดับร้อยละ 4.8 ในปี 2540 เหลือร้อยละ 4.0 ในปี 2559
- (2) การนำเข้า ยังขยายตัวในอัตราที่สูงในช่วง 10 ปีข้างหน้า เนื่องจากประเทศไทยยังต้องพึ่งพาวัตถุดิบและสินค้าประเภททุนจากต่างประเทศ
- (3) ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด จะปรับตัวดีขึ้นมากโดยดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดจะเปลี่ยนจากการขาดดุลเป็นการเกินดุลในปี 2558 และ 2562 ตามลำดับ

1.3 ภาวะเศรษฐกิจในกรณีสูงและกรณีต่ำ

เศรษฐกิจไทยอาจมีการขยายตัวสูงหรือต่ำกว่ากรณีฐานด้วยปัจจัยหลายประการ ในการประมาณการได้ทดลองให้อุปสงค์การส่งออกและมูลค่าการลงทุนในกรณีสูงเพิ่มมากกว่ากรณีฐานร้อยละ 4.0 และ 3.0 และในกรณีฐานการขยายตัวของปัจจัยทั้งสองลดลงต่ำกว่ากรณีฐานร้อยละ 3.0 และ 2.5

(1) กรณีสูง

ระบบเศรษฐกิจขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.5 ต่อปี และรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็น 1,193,204 บาทในปี 2559 ทั้งดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดเปลี่ยนเป็นการเกินดุลเร็วขึ้นในปี 2554 อย่างไรก็ตามอัตราเงินเฟ้อสูงขึ้นจากร้อยละ 5.7 เป็นร้อยละ 6.2 ในปี 2559

- ➡ **ภาคเกษตร** ภาคการเกษตรจะไม่ได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของ การลงทุน และการขยายตัวของการส่งออกมากนัก อัตราการขยายตัว ของเศรษฐกิจในภาคนี้ คาดว่าจะสูงกว่ากรณีฐานไม่มากนัก ส่งผลให้ สัดส่วนของภาคนี้เกือบไม่แตกต่างไปจากกรณีฐานกล่าวคือ ลดลงจาก ร้อยละ 10.7 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 4.19 ในปี 2559
- ➡ **ภาคอุตสาหกรรม** จะได้รับผลจากการขยายตัวของการลงทุนและการ ส่งออกมากกว่า ทำให้อัตราการขยายตัวของอุตสาหกรรมขยายตัวเฉลี่ย ประมาณร้อยละ 8.17 เปรียบเทียบกับกรณีฐาน ซึ่งขยายตัวร้อยละ 7.53 อุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ ยังคงเหมือนกับกรณีฐานคือ กลุ่มอุตสาหกรรม ที่ต้องพึ่งทุนและเทคโนโลยีสูงขึ้นคือ กลุ่มเครื่องจักร เครื่องจักรกล และอุปกรณ์ขนส่ง และเมื่อรวมเข้ากับสาขาเหมืองแร่และย่อยหิน การ ไฟฟ้าและประปา และการก่อสร้าง ภาคอุตสาหกรรมก็จะเป็นสาขาที่มี สัดส่วนสูงที่สุดในประเทศ
- ➡ **ภาคบริการ** ในส่วนของสาขาบริการ เมื่อรวมกับสาขาการคมนาคมและ ขนส่ง จะมีสัดส่วนใกล้เคียงกับภาคอุตสาหกรรมมากที่สุดในปี 2559 สาขาการคมนาคมและขนส่ง และสาขาบริการ มีการขยายตัว อย่างต่อ เนื่องอยู่ในทิศทางเดียวกันกับการขยายตัวของ GDP โดยเฉพาะสาขา บริการนั้นจะมีสัดส่วนเพิ่มจากร้อยละ 40.12 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 41.31 ในปี 2559

(2) กรณีต่ำ

ระบบเศรษฐกิจขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 5.9 ต่อปี รายได้ต่อหัวใน ปี 2559 มีมูลค่า 394,986 บาท ในกรณีนี้ดุลการค้าและดุลบัญชีเดิน สะพัดยังคงขาดดุลตลอดช่วงการประมาณการ อัตราเงินเฟ้ออยู่ในระดับ ค่อนข้างต่ำกว่าร้อยละ 4

- ➡ **ภาคเกษตร** มีการขยายตัวดีกว่ากรณีฐานโดยตลอด เฉลี่ยร้อยละ 2.36 ต่อปี ส่งผลให้สัดส่วนต่อผลผลิตรวมของภาคนี้ลดลงต่ำกว่ากรณีอื่น ๆ จากร้อยละ 10.77 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 4.73 ในปี 2559
- ➡ **ภาคอุตสาหกรรม** ในส่วนของสาขาอุตสาหกรรมนั้น มีการเติบโตใน ระดับที่สูงกว่าการขยายตัวของประเทศเพียงเล็กน้อย ส่งผลให้สัดส่วนต่อ ผลผลิตรวมของสาขานี้ไม่ขยายตัวเร็วเช่นกรณีอื่น กล่าวคือ ในปี 2538 มีสัดส่วนร้อยละ 30.49 เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย เป็นร้อยละ 32.71 ในปี 2559 สาขาเหมืองแร่และย่อยหินขยายตัวเพียงร้อยละ 4.1 ในปี 2559

จากที่เคยขยายตัวในอัตราร้อยละ 7.2 ในปี 2538 สาขาก่อสร้างในช่วง 21 ปี มีอัตราการขยายตัวในทิศทางเดียวกันกับการขยายตัวของประเทศ โดยลดลงเหลือร้อยละ 5.8 ในปี 2559 จากที่เคยขยายตัวในอัตรา ร้อยละ 14.6 ในปี 2538 ส่วนสาขาไฟฟ้าและประปามีสัดส่วนลดลง เพียงเล็กน้อยจากร้อยละ 2.5 ในปี 2530 เป็นร้อยละ 2.3 ในปี 2559

- ➡ ภาคบริการ ขยายตัวค่อนข้างดีในภาวะที่เศรษฐกิจขยายตัวในระดับต่ำ อันเป็นผลจากการส่งออกที่ชะลอตัวลงและการลงทุนที่ถดถอย โดยอัตราการขยายตัวสูงกว่า อัตราการขยายตัวของผลผลิตรวมโดยตลอด ทำให้ สัดส่วนของภาคบริการ (ไม่รวมการขนส่งและสื่อสาร) เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 40.12 ในปี 2538 เป็นร้อยละ 46.38 ในปี 2559

ประมาณการแนวโน้มเศรษฐกิจไทย

	กรณีฐาน	กรณีสูง	กรณีต่ำ
1. อัตราการขยายตัวเฉลี่ย (2539-2559)	6.91	7.53	5.89
ภาคเกษตร	2.40	3.06	2.34
ภาคอุตสาหกรรม	7.73	8.50	6.72
ภาคบริการ	7.36	7.77	7.03
2. รายได้ต่อหัว (Nominal)			
2540	85,750	87,997	83,965
2559	631,941	1,193,204	394,986
3. เงินเฟ้อ (%) ปี 2540/2559	4.8/4.0	6.2/5.7	36./3.1
4. ดุลการค้า (เป็นบวกในปี)	2558	2554	None
5. ดุลบัญชีเดินสะพัด (เป็นบวกในปี)	2562	2554	None
หมายเหตุ			
อุปสงค์การส่งออก จากปี 2539		+4% ต่อปี (เทียบกับฐาน)	-3% ต่อปี
มูลค่าการลงทุน จากปี 2539		+3% ต่อปี (เทียบกับฐาน)	-2.5% ต่อปี

2. ประเด็นเชิงกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ

2.1 เจาะลึกสู่ความสำเร็จด้านเศรษฐกิจ

- (1) การเปิดเสรีทางการค้าและบริการ จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยในกรณีที่ไทยไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตไปสู่สินค้าที่ไทยได้เปรียบด้านต้นทุน หรือไม่สามารถปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตได้นอกจากนี้การสูญเสียสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรจะทำให้ไทยจำเป็นต้องแข่งขันด้านต้นทุน
- (2) การใช้ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเป็นข้อจำกัดให้ไทยไม่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ เนื่องจากจะมีการนำมาตรฐานสิ่งแวดล้อมมาใช้กับประเทศผู้นำเข้ามาก
- (3) การลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อพัฒนารูปแบบคุณภาพและมาตรฐานสินค้าให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น
- (4) การพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อแสวงหาแหล่งวัตถุดิบและตลาดส่งออกสินค้าไทย จะเป็นทางเลือกใหม่เพื่อพัฒนาให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาค โดยเฉพาะเมื่อคำนึงถึงขนาดของประชากรไทย ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ในภูมิภาคโดยเปรียบเทียบ

2.2 ประเด็นเชิงกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจ

(1) การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

- ➡ ภาคเกษตร ควรจะต้องคงบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจ โดยเฉพาะบทบาทการเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหาร ในขณะที่จะลดบทบาทในฐานะเป็นแหล่งจ้างงานของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ (ประมาณว่าประชากรร้อยละ 50 จะยังคงอาศัยอยู่ในภาคเกษตรชนบท) การปรับโครงสร้างภาคเกษตรจำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีเครื่องจักรกลมากขึ้น รวมทั้งการกระจายฐานเกษตรจากพืชสวนไปสู่ปศุสัตว์และประมง

- ➡ ภาคอุตสาหกรรม จะมีการปรับโครงสร้างการผลิตไปสู่การผลิต 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง (High-tech) เช่น อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม (2) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมอาหาร โดยมีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เพื่อส่งออกมากขึ้น และ (3) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก ได้แก่ สิ่งทอ จะมีการปรับเปลี่ยนไปใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น และใช้แรงงานในสัดส่วนที่ลดลง
- ➡ ภาคบริการ จะมุ่งไปสู่การพึ่งพาอุตสาหกรรมโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น รวมทั้งเพื่อให้บริการทางการศึกษาและการแพทย์จะเป็นสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ และสร้างรายได้เงินตราต่างประเทศมากขึ้น

(2) การกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้

- ➡ การพัฒนาพื้นที่เฉพาะและโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานให้กระจายอย่างทั่วถึง และการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมโดยมีมาตรการสนับสนุนให้โยกย้ายออกนอกเขตเมืองเพื่อสร้างความเชื่อมโยงกับภาคชนบทมากขึ้น เช่น อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานและวัตถุดิบในชนบท จะมีส่วนสร้างรายได้ให้กับประชากรในชนบทมากขึ้น และจะส่งผลให้ความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทในอนาคตลดลง
- ➡ การนำนโยบายการเงินการคลังมาสนับสนุนการแก้ไขปัญหาคะดกจนและความแตกต่างทางด้านรายได้ระหว่างกลุ่มอาชีพและกลุ่มรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจทางการคลังไปสู่ท้องถิ่นจะสามารถทำให้ท้องถิ่นมีศักยภาพเพิ่มขึ้นในการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามศักยภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ควรนำภาษีมรดก และภาษีทรัพย์สิน มาใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเสมอภาคในสังคม

(3) การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

- ➡ การเพิ่มประสิทธิภาพของทุนและพัฒนาคุณภาพของคน จะเป็นปัจจัยชี้ขาดของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน
- ➡ การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จะมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนภาคการผลิตและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนไทย

(4) การพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค

- ➡ การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการเงิน และระบบกลไกทางการเงินจะมีความยืดหยุ่นมากขึ้น
- ➡ การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางของโครงข่ายคมนาคมขนส่ง
- ➡ การพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

(5) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ➡ การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคตจะต้องคำนึงถึงการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรการควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด
- ➡ การสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งผู้ประกอบการที่มีส่วนสร้างมลพิษจากการประกอบธุรกิจการผลิต และประชาชนที่เป็นผู้บริโภค รวมทั้งการนำหลักการผู้สร้างมลพิษเป็นผู้จ่าย มาใช้เป็นเครื่องมือในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
- ➡ การพัฒนาขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเป็นมาตรการสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าออกของไทย

วิสัยทัศน์การพัฒนาพื้นที่ประเทศไทย

จาก

โครงการศึกษาผังเคำโครงการพัฒนาภาคของประเทศ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

วิสัยทัศน์

การพัฒนาพื้นที่ประเทศไทย

1. ความเป็นมา

- 1.1 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2537 มอบหมายให้ สศช.ดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาคต่างๆ ของประเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นกรอบชี้นำทิศทางการพัฒนาพื้นที่ทั่วทั้งประเทศตามศักยภาพ และชี้นำการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ประสานสอดคล้องกัน
- 1.2 สศช. โดยความช่วยเหลือจากรัฐบาลนอร์เวย์ จึงได้ดำเนินการศึกษา “โครงการวางแผนเค้าโครงการพัฒนาภาคของประเทศ” เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2538 จะสิ้นสุดโครงการศึกษาในเดือนมิถุนายน ศกนี้ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการปรับปรุงสาระสำคัญรายงานการศึกษาขั้นสุดท้ายให้สมบูรณ์ เพื่อนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณานำเสนอ ค.ร.ม.ตามขั้นตอนต่อไป
- 1.3 การวางแผนเค้าโครงการพัฒนาภาคของประเทศ จะชี้ถึงวิสัยทัศน์การพัฒนาพื้นที่ประเทศไทย ภายใต้ศักยภาพโอกาสการพัฒนาพื้นที่แต่ละส่วนของประเทศ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง การปกครองของประเทศในศตวรรษที่ 21 ยุคโลกไร้พรมแดน

2. กรอบวัตถุประสงค์

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 จะบรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนได้ นั้น จำเป็นต้องมีการประสานการพัฒนาในทุกมิติให้บังเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมี “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งในมิติของการพัฒนา “พื้นที่” ยังขาดความชัดเจนในด้านการประสานการพัฒนาด้านการใช้ที่ดิน ระบบชุมชน และโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐาน ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการจัดระเบียบการใช้ที่ดินของประเทศหรือวางแผนเค้าโครงการพัฒนาประเทศขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 2.1 ชี้นำรูปแบบและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพื้นที่ที่สำคัญที่จะหนุนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2.2 ชี้นำระบบชุมชน ที่ตั้งที่เหมาะสมและบทบาทตามศักยภาพของชุมชนแต่ละระดับที่จะเกื้อหนุนการพัฒนาภาคและประเทศ
- 2.3 ชี้นำระบบโครงข่ายโครงสร้างพื้นฐานทุกประเภทที่จะเชื่อมโยงพื้นที่ และระบบชุมชนให้เกิดฐานการพัฒนาประเทศที่มีสมรรถนะ
- 2.4 เสนอแนะเงื่อนไขอื่น ๆ ที่จะเกื้อหนุนให้การพัฒนาบังเกิดประสิทธิผลในทางปฏิบัติ โดยคำนึงถึงการสร้างสมดุลของการพัฒนา การยกระดับคุณภาพชีวิต การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และการเสริมสมรรถนะการแข่งขันของประเทศ

3. วิสัยทัศน์การพัฒนาพื้นที่

- 3.1 ไทยต้องเตรียมพร้อมเพื่อรับกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกไร้พรมแดนและสร้างโอกาสเพื่อนำประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
 - ➡ กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จะมีทั้งกระแสการแข่งขันเสรีทางการค้า กระแสการมีส่วนร่วมของประชาคมโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและทวีความเข้มข้นขึ้นตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การสื่อสาร และสารสนเทศ
 - ➡ ไทยจึงต้องอาศัยศักยภาพข้อได้เปรียบและปัจจัยเกื้อหนุน อาทิ ความสามารถในการประสานนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศ ความได้เปรียบด้านที่ตั้ง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของอินโดจีน การเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรของโลก การกระจายฐานการผลิตสู่อุตสาหกรรมส่งออก และการผลิตภาคความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ รวมถึงการมีทรัพยากรท่องเที่ยวระดับนานาชาติ มาสร้างโอกาสการพัฒนาใหม่ๆ นำประเทศสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต่อไป

- ➡ ขณะเดียวกันก็ต้องตระหนักถึงข้อจำกัดและอุปสรรคการพัฒนาโดยเตรียมการแก้ไขและป้องกันไว้ ทั้งในเรื่องการเตรียมความพร้อมของคนไทย ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศน์วิทยาและสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น

3.2 สังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงจาก “สังคมชนบท” สู่ “สังคมเมือง”

- ➡ ในช่วงสองทศวรรษหน้า จะเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมจากสังคมชนบทมาสู่ยุคของสังคมเมืองขนาดใหญ่ โดยมีประชากรเมืองมากกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศ โอกาสเช่นนี้จะเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวจากประวัติศาสตร์ของชาติอื่น ๆ
- ➡ ไทยจึงควรใช้โอกาสนี้มาจัดระเบียบการใช้ที่ดินหรือวางแผนการพัฒนาประเทศให้เกิดประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงศักยภาพและโอกาสของพื้นที่แต่ละส่วนของประเทศว่ามีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบอะไรบ้าง จะสามารถทำหน้าที่ในบทบาทอะไรในอนาคต เพื่อนำประเทศก้าวสู่การพัฒนาเป็นฐานเศรษฐกิจด้านหน้าภูมิภาคนานาชาติได้ต่อไป

3.3 การวางแผนเค้าโครงการพัฒนาภาคของประเทศ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงจากยุคชนบทสู่ยุคเมือง จำเป็นต้องเตรียมการรองรับทั้งด้านชนบทและเมือง โดย

- ➡ เตรียมการรองรับการปรับเปลี่ยนในพื้นที่ชนบทที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วให้เป็นไปอย่างราบรื่นที่สุด ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพและคุณภาพของประชาชนและความเข้มแข็งของชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและบริการสังคมสู่ชนบทอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างโอกาสการเพิ่มรายได้และการมีงานทำแก่ชาวชนบท อาทิ
 - (1) ปฏิรูประบบการศึกษาให้เป็นกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาคนที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยในพื้นที่ชนบทจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาในระบบ เพื่อดึงดูดให้คนเข้ารับการศึกษามากขึ้นและอยู่ในระบบการศึกษาในโรงเรียนนานขึ้นไม่ต่ำกว่า 9 ปีเป็นอย่างน้อย ควบคู่ไปกับการมุ่งเน้นหลักสูตรภาคปฏิบัติและการฝึกอาชีพ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน

- (2) เสริมสร้างและขยายเครือข่ายกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและการรวมพลังเพื่อการเรียนรู้
 - (3) จัดทำแผนพิเศษ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชนบท อาทิ การให้บริการสินเชื่อแก่เกษตรกร การปรับโครงสร้างกระบวนการผลิตเป็นระบบเกษตรสมัยใหม่ผลิตสินค้ามูลค่าสูงขึ้น ใช้แรงงานน้อยลง การพัฒนาพื้นที่ชนบทยากจน 2 กลุ่มพื้นที่ ได้แก่ บุรีรัมย์-สุรินทร์-ศรีสะเกษ และสกลนคร-นครพนม
 - (4) ส่งเสริมให้มีระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย โดยมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารเชื่อมโยงการพัฒนาชนบทกับการพัฒนาเมือง และการพัฒนาในสาขาอื่นๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวชนบทได้รับข่าวสารที่ทันสมัยอย่างทัดเทียมชาวเมือง
- ➔ เสริมสร้างความเข้มแข็งของพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและกลุ่มชุมชนเมืองให้เป็นระบบ เพื่อส่งทอดความเจริญสู่ภูมิภาคและนำประเทศสู่การแข่งขันนานาชาติในระยะต่อไปได้อย่างดีที่สุด โดยเน้นการจัดกลุ่มการพัฒนาพื้นที่ตามศักยภาพทางภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และความเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศและภูมิภาค ซึ่งสามารถจัดกลุ่มพื้นที่ทั่วประเทศได้เป็น 11 กลุ่ม หรือ 11 อนุภาค โดยแต่ละอนุภาคจะมีบทบาทหน้าที่หลักที่แตกต่างกันไป ดังนี้
- (1) กรุงเทพมหานคร (BMA)
 - ➔ เป็นเมืองสำคัญของโลกแห่งหนึ่งจะมีบทบาทเป็นศูนย์กลางแหล่งความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ (Knowledge Sector) โดยเฉพาะด้านธุรกิจ การเงิน การบริการ การออกแบบ และสารสนเทศ
 - ➔ การพัฒนาจึงมุ่งเน้นการปรับปรุงฟื้นฟูเมืองและพัฒนาให้เป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัย อาทิ
 - : ลดปัญหาการจราจรโดยใช้ระบบขนส่งมวลชนภายในพื้นที่เขตชั้นใน 150 ตร.กม. และใช้รถไฟฟ้าในพื้นที่ชานเมือง
 - : ปรับปรุงพัฒนาเมืองให้น่าอยู่อาศัยด้วยการสร้างภูมิทัศน์ที่สวยงาม เพิ่มพื้นที่สวนสาธารณะ รวมทั้งการพัฒนาฟื้นฟูกรุงรัตนโกสินทร์ตามแผนแม่บท
 - : เสริมสร้างและใช้ระบบเครือข่ายใยแก้วในศูนย์ธุรกิจหลักเพื่อสนับสนุนการเป็นย่านธุรกิจวิทยาการสมัยใหม่

(2) **พื้นที่ปริมณฑลและเมืองรอบนอกกรุงเทพมหานคร (BMR)**

- จะมีรูปแบบการพัฒนาเป็นระบบชุมชนหลายศูนย์และเป็นชุมชนที่สมบูรณ์ในตัวเอง มีสภาพแวดล้อมเมืองดี เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและจ้างงาน รองรับการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจจากกรุงเทพมหานคร
- การพัฒนาจะให้ความสำคัญกับกลุ่มชุมชนเมืองที่มีศักยภาพในรัศมี 100 กิโลเมตร จากกรุงเทพมหานครก่อน เพื่อให้เกิดการกระจายความเจริญอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยอาศัยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการโยกย้ายหน่วยราชการจูงนำการพัฒนา อาทิ
 - : พัฒนาระบบรถไฟฟ้าชานเมืองที่มีคุณภาพสูงไปยังเมืองรอบนอก กทม. ก่อนการพัฒนาเมืองบริวารรอบ กทม.
 - : พัฒนาศูนย์ราชการแห่งใหม่ในพื้นที่ที่มีศักยภาพ เพื่อรองรับการกระจายงานราชการบางส่วนออกจาก กทม.

(3) **พื้นที่ศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักของประเทศ (Industrial Heartland)**

- ครอบคลุมพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและพื้นที่ตอนใน รวมถึงพื้นที่เชื่อมต่อจังหวัดสมุทรปราการและบางส่วนของภาคกลางตอนบน ซึ่งจะ เป็นพื้นที่หลักในการรองรับการกระจายการพัฒนาอุตสาหกรรมจาก กรุงเทพมหานคร โดยจะมีบทบาทเป็นแหล่งอุตสาหกรรมหนักและ อุตสาหกรรมประกอบชิ้นส่วนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง ทะเลตะวันออก ซึ่งจะเป็ศูนย์กลางนวัตกรรมทางการศึกษาและการ ฝึกอบรมเทคโนโลยีอุตสาหกรรมด้วย
- ในอนาคตบริเวณพื้นที่นี้จะเปรียบเสมือนหัวใจของประเทศในด้านการ พัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาจึงควรเน้นในเรื่องสำคัญ อาทิ
 - : การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยจัดให้มีศูนย์การศึกษาและฝึกอบรม วิทยาการสมัยใหม่ ในสาขาที่เชื่อมโยงกับฐานอุตสาหกรรมและ เทคโนโลยีในพื้นที่
 - : การปรับปรุงและพัฒนาระบบชุมชนตามแนวพัฒนาหลักของพื้นที่ ชายฝั่งทะเลตะวันออก ฉะเชิงเทรา-ปราจีนบุรี
 - : การพัฒนาโครงข่ายเชื่อมโยงระหว่างแนวพัฒนาหลักกับภาคกลาง ตอนล่าง ตอนบน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(4) **พื้นที่อนุรักษ์บริเวณตะวันออก (Eastern Amenity)**

เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณบางส่วนของจันทบุรีและตราด ซึ่งจะมีบทบาทเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลเชิงอนุรักษ์ที่จำเป็นต้องมีการดูแลคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมอย่างเข้มงวด

(5) **พื้นที่อนุรักษ์บริเวณตะวันตก (Western Amenity)**

- เป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์และเทคโนโลยีที่รักษาสภาพแวดล้อม โดยมีบทบาทเป็นทั้งศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเขตเทคโนโลยีการศึกษาวิจัยอุตสาหกรรมรวมทั้งปิโตรเคมีและเหล็ก
- การพัฒนาจะให้ความสำคัญ อาทิ
 - : การอนุรักษ์ลุ่มน้ำ พื้นที่ป่า พื้นที่ชายฝั่งทะเล ตลอดจนการเฝ้าระวังและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อย่างจริงจัง
 - : การส่งเสริมพัฒนาในสาขาการท่องเที่ยว การศึกษา วิจัย และอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร
 - : การพัฒนาศูนย์อุตสาหกรรมบางสะพานให้เชื่อมโยงกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกผ่านท่าเรือน้ำลึกบางสะพาน และการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ราชบุรี เป็นต้น

(6) **พื้นที่อนุภาคใต้ตอนบน**

- เป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและการท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางวิทยาการสมัยใหม่และศูนย์อุตสาหกรรมพลังงาน โดยมีกลุ่มจังหวัดภูเก็ต-กระบี่ และสุราษฎร์ธานี/นครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่หลักของการพัฒนา
- การพัฒนาจะให้ความสำคัญ อาทิ
 - : การเชื่อมโยงโครงข่ายการขนส่งที่มีประสิทธิภาพระหว่างฝั่งทะเลของทั้งสองกลุ่มจังหวัด
 - : เน้นหนักการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น เพื่อลดการพึ่งพาการประมงทางทะเล
 - : ปรับปรุงพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล เพื่อป้องกันมิให้ผลกระทบจากการพัฒนาทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(7) พื้นที่อนุภาคใต้ตอนล่าง

- เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนประกอบที่เชื่อมโยงกับมาเลเซียและอินโดนีเซียควบคู่กับการค้าเสรีตามแนวชายแดน
- การพัฒนาจะให้ความสำคัญ อาทิ
 - : ส่งเสริมให้สงขลา-หาดใหญ่เป็นศูนย์กลางการเงิน การศึกษา และการบริหารราชการของภาค
 - : การพัฒนาจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ทางด้านการพัฒนาคน การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อรองรับสนับสนุนโครงการพัฒนาสามเหลี่ยมเศรษฐกิจอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย

(8) พื้นที่อนุภาคตะวันออกเฉียงเหนือแนวพัฒนาเหนือ-ใต้ (Northeast Corridor)

- เป็นพื้นที่ตามแนวเชื่อมโยงนครราชสีมา-ชัยภูมิ-ขอนแก่น-อุดรธานี-หนองคาย ที่มีโอกาสพัฒนาเป็นฐานการผลิตสินค้าและอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับอินโดจีน โดยผ่านประตูการค้าหนองคายและประตูส่งออกชายฝั่งทะเลตะวันออก
- การพัฒนาจะให้ความสำคัญ อาทิ
 - : การพัฒนาศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักของอนุภาค เช่น เขตการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบริเวณนครราชสีมา เขตการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรบริเวณขอนแก่น-อุดรธานี
 - : การยกระดับมาตรฐานโครงข่ายเชื่อมโยงตามแนวตะวันออก-ตะวันตกโดยเฉพาะขอนแก่น-พิษณุโลก เป็นลำดับความสำคัญแรก

(9) พื้นที่อนุภาคชายแดนตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Border)

- เป็นพื้นที่ตอนในที่เชื่อมต่อกับแนวพัฒนาเหนือ-ใต้ของภาคและพื้นที่ชายแดนที่จะเป็นประตูเชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่นี้จะเป็นทั้งเขตการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องและอุตสาหกรรมรับช่วงจากนครราชสีมา และเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์อารยธรรมของกลุ่มอินโดจีนด้านกัมพูชาและเวียดนาม

→ การพัฒนาให้ความสำคัญ อาทิ

- : การพัฒนาเขตอุตสาหกรรมต่อเนื่องและอุตสาหกรรมรับช่วงในพื้นที่นครราชสีมา-บุรีรัมย์-สุรินทร์-อุบลราชธานี เพื่อเชื่อมโยงกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก
- : การพัฒนางจรท่องเที่ยวเชื่อมโยงอุบลราชธานี-ศรีสะเกษ-คอนพะเพ็ง-ประสาธเขาพระวิหาร และนครพนม-มุกดาหาร-เมืองเว้

(10) อนุภาคเหนือตอนบน (Upper North)

→ เป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งของการพัฒนาอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง โดยจะเชื่อมโยงสู่จีนตอนใต้ผ่านทางประตูส่งออกเชียงราย การพัฒนาจะเป็นการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งต้นน้ำและการจัดการลุ่มน้ำที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นควบคู่กับการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยว โดยมี เชียงใหม่-ลำพูน-ลำปางเป็นศูนย์กลางของอนุภาคนี้

→ การพัฒนาให้ความสำคัญ อาทิ

- : การพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์พื้นที่แหล่งต้นน้ำและการจัดการลุ่มน้ำที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบล้านนา
- : การพัฒนาเชียงใหม่-ลำพูนให้พร้อมที่จะเป็นแกนนำในการประสานความร่วมมือในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงด้านการท่องเที่ยว การผลิต การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- : การพัฒนาแหล่งเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร โดยเฉพาะผักผลไม้เมืองหนาวในบริเวณพื้นที่สูง

(11) อนุภาคเหนือตอนล่าง (Lower North)

→ เป็นพื้นที่ที่จะเป็นฐานการผลิตด้านเกษตรกรรมพืชไร่ แหล่งอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวแหล่งมรดกโลก โดยมีพิษณุโลกและนครสวรรค์เป็นศูนย์กลางหลักของอนุภาค ทั้งด้านอุตสาหกรรม ธุรกิจการค้า และการขนส่งที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านผ่านเมืองชายแดน

→ การพัฒนาจะให้ความสำคัญ อาทิ

- : สนับสนุนการพัฒนาเชื่อมโยงประเทศไทยกับพม่าผ่านทางสุโขทัยตาก และแม่สอด โดยเฉพาะแม่สอดซึ่งเติบโตอย่างรวดเร็ว จะเป็นฐานอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและแรงงานร่วมกันระหว่างประเทศ

4. เจือนไขและกลยุทธการพัฒนา

วิสัยทัศน์การพัฒนาพื้นที่ซึ่งชี้ถึงรูปแบบและบทบาทของพื้นที่แต่ละอนุภาคทั่วประเทศ จะบังเกิดผลได้นั้น จะต้องคำนึงถึงเจือนไข กลยุทธการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้

4.1 การประสานดำเนินนโยบายความร่วมมือภูมิภาคนานาชาติ

ไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายในเชิงสร้างสรรค์และสร้างพันธมิตร โดยยังคงต้องประสานดำเนินนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับกลุ่มภูมิภาคนานาชาติอย่างต่อเนื่องต่อไป โดย

- ➡ เน้นความร่วมมือและแข่งขันทางเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กับการสร้างความเป็นธรรมและยั่งยืนของสังคมสิ่งแวดล้อม
- ➡ ดำเนินการขยายบทบาทความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการพัฒนาเพิ่มศักยภาพและคุณภาพของคนในภูมิภาคและชนบทของไทย ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น

4.2 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมไทย และเสริมสมรรถนะการเป็นฐานเศรษฐกิจของภูมิภาคนานาชาติ

- ➡ มุ่งเน้นให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้ทุกคนได้รับการพัฒนาตามศักยภาพอย่างเต็มที่ทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา มีสุขภาพพลานามัยดี มีคุณธรรม มีความรู้ก้าวหน้าทันโลก อยู่ในสังคมได้สมศักดิ์ศรีและมีความสุข โดยให้ความสำคัญ อาทิ
 - ส่งเสริมให้มีการกระจายตัวของประชากรที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ของประเทศ
 - พัฒนาสติปัญญาและทักษะฝีมือแรงงานให้คนไทยทุกคนมีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นในกระบวนการผลิตและสามารถปรับตัวได้กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

- การพัฒนาสุขภาพและพละนาถัยที่มุ่งเสริมสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพดีถ้วนหน้าและมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันโรค
- พัฒนาและแก้ไขปัญหาคณจนในเมืองอย่างครบวงจร โดยอาศัยการพึ่งพาตนเองของชาวชุมชน เป็นพื้นฐานการพัฒนา และมีกระบวนการเรียนรู้ในการก่อร่างสร้างตนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน
- ➡ ให้มีกระบวนการพัฒนา “แบบบูรณาการ” ที่อาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรับปรุงและร่วมติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4.3 การเสริมสร้างเทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชน

- ➡ เร่งดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานคุณภาพของคนและเสริมสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนให้กว้างขวางเป็นระบบ
- สนับสนุนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเน้นการศึกษาอกระบบการเสริมสร้างทักษะฝีมือ การฝึกอาชีพให้สอดคล้องกับระดับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป
- สนับสนุนการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ทุกรูปแบบ เน้นการใช้นักปราชญ์จากชาวบ้านที่มีอยู่ โดยให้มีการรับรองวิทยฐานะของการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าว

4.4 การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานสมัยใหม่ระดับมาตรฐานสากลและระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

- ➡ เพื่อชั้นนำและประสานเชื่อมโยงการพัฒนาชนบทกับเมืองให้สมดุล รวมทั้งขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศนำไปสู่ความเป็นศูนย์กลางในภูมิภาคทั้งด้านศูนย์กลางโทรคมนาคม ศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศและศูนย์กลางการขนส่งทางบกในภูมิภาคต่อไป
- ➡ เร่งดำเนินการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ กลไกการบริหารจัดการ รูปแบบการบริหารจัดการผลตามความเหมาะสมของโครงการแต่ละประเภท การปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐเป็นผู้ดูแลคุ้มครองผู้ใช้บริการให้ได้รับความเป็นธรรม

4.5 การเสริมสร้างการกระจายการพัฒนาสู่ภูมิภาค

- ➡ เน้นกลยุทธ์การพัฒนาพื้นที่ตามศักยภาพในลักษณะ “กลุ่มจังหวัด” ที่มีศักยภาพทางภูมิเศรษฐกิจร่วมกัน ให้เป็นฐานรองรับการกระจายการพัฒนาและส่งทอดความเจริญสู่ชุมชนชนบท โดย
 - สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับพื้นที่ “กลุ่มจังหวัด” ที่เชื่อมโยงครอบคลุมในทุกสาขาการพัฒนา และเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน เป็น “แผนองค์รวมอย่างมีบูรณาการ” ที่มีงบประมาณรองรับ โดยใช้แผนปฏิบัติการระดับพื้นที่เป็นตัวประสานการจัดสรรงบประมาณ
- ➡ ส่งเสริมการพัฒนาชนบทโดยเน้นการเสริมสร้างโอกาสการพัฒนา สร้างอาชีพและการมีงานทำ
 - ปรับปรุงโครงสร้างการเกษตรตามแนวทางเกษตรยั่งยืน ได้แก่เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสานและวนเกษตร เพื่อลดความเสี่ยงทางด้านรายได้ ลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกร ตลอดจนการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและรักษาสีน้ำจืด
 - พัฒนาอุตสาหกรรมในระดับชุมชนในชนบท โดยเน้นการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการเงินของภาคเอกชน การให้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีและการลงทุนแก่อุตสาหกรรมชุมชนที่ชุมชนเป็นเจ้าของ การสนับสนุนอุตสาหกรรมชนบทและชุมชนตามพื้นที่เป็นหลัก
 - กระจายบริการทางการเงินสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสถาบันการเงินต่างๆ เปิดสาขาในภูมิภาคและชนบทมากขึ้น การปรับปรุงและขยายสินเชื่อของสถาบันการเงินของรัฐ

4.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมื่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศวิทยา

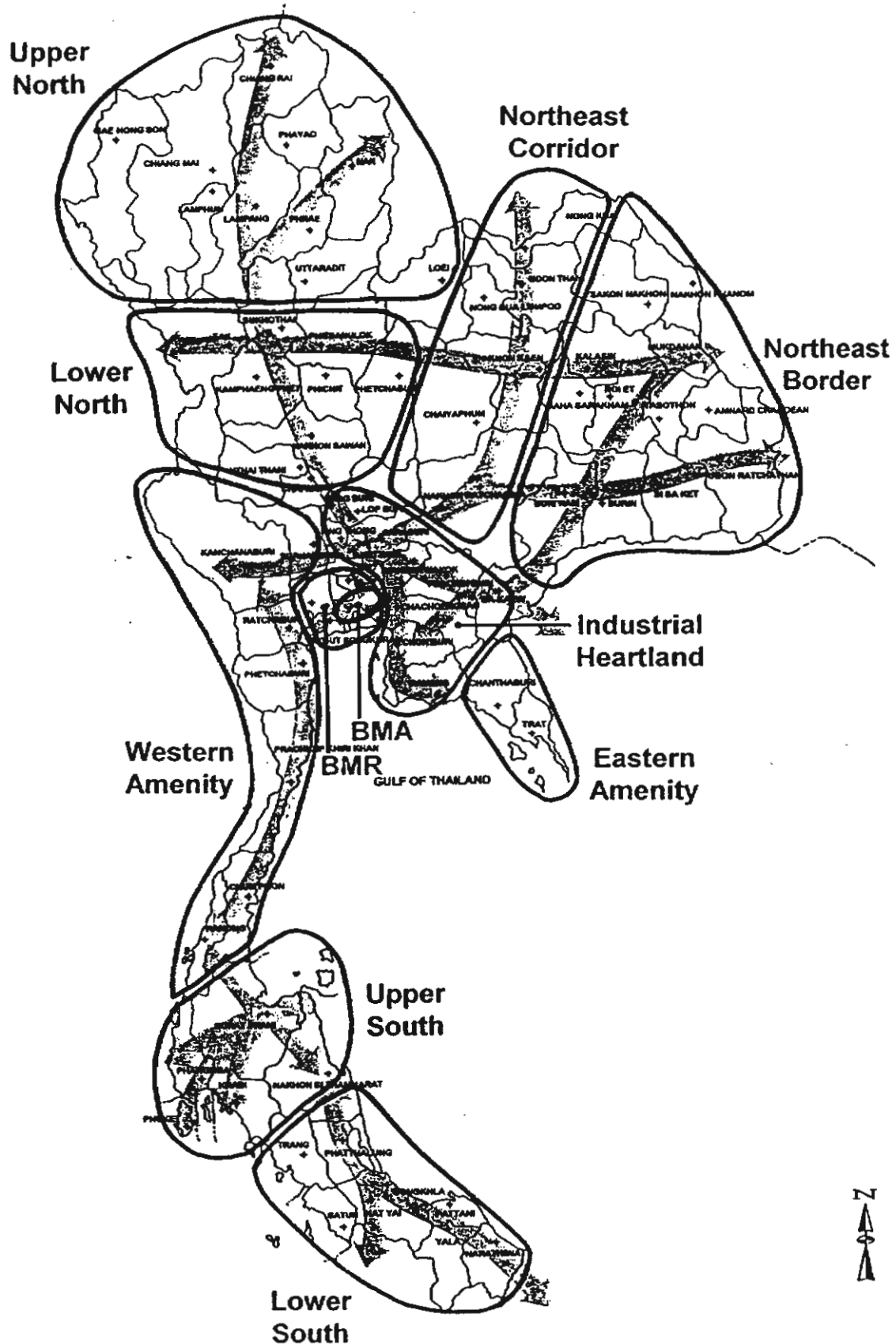
- ➡ เน้นการฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรน้ำ ดิน ป่าไม้ ชายฝั่งทะเล รวมทั้งฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมในเมืองและชนบท โดยลดปริมาณและควบคุมการแพร่กระจายของมลพิษ

- ➡ อนุรักษ์พื้นที่แหล่งต้นน้ำของประเทศ พื้นที่ชายฝั่งทะเล รวมทั้งกำหนดแนวพื้นที่อนุรักษ์ตามแนวแม่น้ำ เพื่อป้องกันมิให้มีการรุกร้าทำลายทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำ และป้องกันการระบายน้ำเสียลงแม่น้ำโดยตรง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 35-40 ของพื้นที่ทั่วประเทศ
- ➡ บริหารจัดการทรัพยากรในระดับลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ โดยให้ความสำคัญกับการมีกลไกกำกับดูแลประสานการพัฒนาทรัพยากรน้ำ จัดระบบการจัดสรรน้ำในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม และรณรงค์ให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัด
- ➡ สร้างโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มีกฎหมายรับรองสิทธิของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง

4.7 การกระจายอำนาจการบริหารจัดการพัฒนา

- ➡ ต้องเร่งดำเนินการปรับกระบวนการและกลไกการบริหารจัดการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของสังคมโลก
 - มีการกระจายอำนาจและกระบวนการตัดสินใจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริงและมีเอกภาพ
 - ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบ “ประชารัฐ”
 - มีกลไกการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสม เพื่อแก้ปัญหาคอขวดในสังคม เสริมสร้างกระบวนการกระจายอำนาจและเพิ่มขีดความสามารถทางการคลังสู่ท้องถิ่น
-

SUBREGIONALIZATION: Economic and Flow-Based Subregions in Thailand

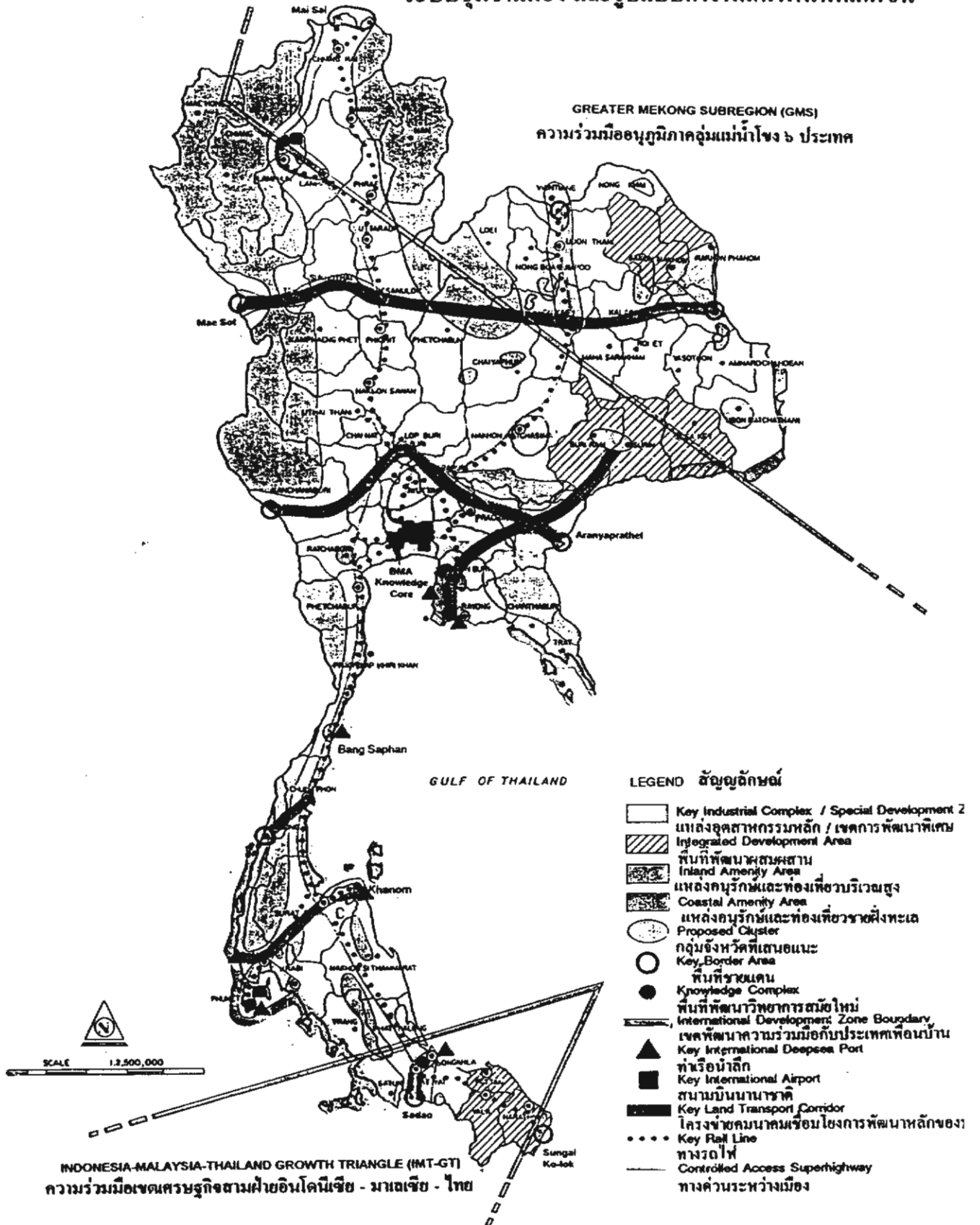
SOURCE : "Formulation of a Spatial Development Framework for Thailand". NESDB/Norconsult International A.S.

05.03.97

ที่มา : โครงการวางผังโครงสร้างพัฒนาภาค, โดยที่ปรึกษา Norconsult International A.S.

FUTURE SPATIAL DEVELOPMENT: KEY STRUCTURAL ELEMENTS

ระบบชุมชนเมือง และรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ที่เกิดขึ้น

SOURCE: "Formulation of a Spatial Development Framework for Thailand", NESDB/Norconsult International A.S.

ที่มา: โครงการวางแผนโครงสร้างภาค, โดยที่ปรึกษา Norconsult International A.S.

**วิสัยทัศน์คนไทยและสังคมไทย
ที่พึงปรารถนาในอนาคต**

จาก

**แผนพัฒนาคนและสังคม
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8**

วิสัยทัศน์คนไทย

และสังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต

การพัฒนาคนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญลำดับสูงที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์การพัฒนาของแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 เพราะคนจะมีบทบาทที่สำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งในส่วนที่เป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนา ผู้รับประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนา ดังนั้น ในแผนพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 8 จึงเสนอ “วิสัยทัศน์คนไทยและสังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต” พร้อมด้วย แนวคิดการพัฒนาคนและสังคม รวมตลอดทั้ง วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาคนและสังคม โดยสรุปไว้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์คนไทยและสังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต

- 1.1 คนทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาคที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตาม ศักยภาพอย่างเต็มที่ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และความสามารถ เพื่อเป็นคนที่มีสุขภาพดีมีคุณภาพ มีความสุขและมีคุณธรรม ตลอดจนมีความรู้ ความสามารถที่จะปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต
- 1.2 คนเกิดและเติบโตในครอบครัวที่มีความพร้อมและอบอุ่น มีความสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูครอบครัวและดำรงความเป็นครอบครัวไว้ได้ และมีหลักประกันในการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- 1.3 คนอยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง มีศักยภาพในการร่วมกันคิดร่วมกันทำและได้รับผลร่วมกันทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ กับปัญหาของชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.4 สังคมมีสมรรถภาพ เสรีภาพ ความยุติธรรม ความเมตตากรุณา ความเคารพ ในสิทธิมนุษยชน และเป็นสังคมที่สันติไม่มีความขัดแย้งรุนแรง และมีความรับผิดชอบร่วมกัน รวมทั้งมีการพัฒนาไปอย่างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จนสามารถยืนอยู่บนเวทีโลกได้อย่างทัดเทียมด้วยตนเอง

1.5 มีระบบบริหารจัดการเพื่อแปลงแผนลงสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ
 ได้แก่ การปรับปรุงกระบวนการจัดทำแผน การจัดท่างบประมาณและจัดสรรทรัพยากร การประสานแผน การกำหนดเครื่องชี้วัดเพื่อใช้ในการติดตามประเมินผล รวมทั้งการกระจายอำนาจการตัดสินใจในทุกระดับแท้จริง โดยรัฐจะต้องปรับบทบาทของตนให้ทำหน้าที่สนับสนุนการดำเนินงานของภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการให้ข้อมูล-ข่าวสาร เงินทุน สิ่งจูงใจทาง ปัญญา ตลอดจนการปรับปรุงกฎเกณฑ์และระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

2. แนวคิดการพัฒนาคนและสังคม

เพื่อแก้ไขข้อจำกัดและจุดด้อยของการพัฒนา รวมทั้งเพื่อให้บรรลุถึง “วิสัยทัศน์คนไทย และสังคมไทยที่พึงปรารถนาในอนาคต” ดังกล่าวข้างต้น ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จะต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาและสังคมใหม่ ดังนี้

- 2.1 ให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสังคม เพราะคนเป็นปัจจัยชี้ขาดในความสำเร็จของการพัฒนาสังคมและการพัฒนาอื่น ๆ ในทุก ๆ เรื่อง
- 2.2 ต้องทำการพัฒนา “แบบบูรณาการ” โดยให้ความสำคัญแก่การพัฒนาทั้งที่ “ตัวคน” และ “สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม” และมีมิติการพัฒนาที่มีความเชื่อมโยงเกื้อกูลกันในทุกสาขาอย่างสมดุล รวมทั้งจะต้องเน้นการพัฒนาใน “เชิงรุก” ควบคู่ “เชิงรับ”
- 2.3 พัฒนาโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในสังคมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปรับปรุง ร่วมติดตามประเมินผล รวมทั้งปรับปรุงการดำเนินงานให้ครอบคลุมกระบวนการของการพัฒนา ซึ่งได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ชุมชน สื่อมวลชนและอื่นๆ

3. วัตถุประสงค์หลักและเป้าหมายการพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8

3.1 วัตถุประสงค์หลัก

วิสัยทัศน์การพัฒนาคนไทยและสังคมไทยที่กำหนดขึ้นเป็นการเสนอทิศทางการพัฒนาที่พึงปรารถนาในอนาคต แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จะเป็นก้าวสำคัญก้าวแรกที่จะนำไปสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงเห็นควรกำหนดวัตถุประสงค์หลักและเป้าหมายการพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ไว้ดังนี้

- (1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคนตั้งแต่ปฐมวัยไปจนตลอดชีวิต ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ ความสามารถและมีทักษะในการประกอบอาชีพ รวมทั้งสามารถปรับตัวให้มีชีวิตที่เป็นปกติสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วย
- (2) ส่งเสริมประชากรกลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาเป็นพิเศษอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อให้มีโอกาสในการประกอบอาชีพและมั่งคั่งร่ำรวยขึ้นรวมทั้งสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี
- (3) พัฒนา “สภาพแวดล้อมของสังคม” อันได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัฒนธรรม ระบบความมั่นคงทางสังคม ตลอดจนระบบบริหารจัดการให้เกิดความเข้มแข็งเพียงพอที่จะพัฒนาศักยภาพของคนทั่วไปและผู้ด้อยโอกาส
- (4) เพียบพาทของภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนชุมชนและประชาชนในการบริหารจัดการ ให้เอื้อต่อการพัฒนาคนและสังคม

3.2 เป้าหมาย

การพัฒนาคนและสังคมอย่างสมบูรณ์ตามวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์หลักนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องอาศัยระยะเวลายาวจึงจะบังเกิดผล และเป็นเรื่องยากที่จะวัดผลสำเร็จของการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม เพราะการพัฒนาคนและสังคมเป็นเรื่องละเอียดอ่อน มีความซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องมากมายและสถานการณ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบ

ซึ่งกันและกันตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีหลายเรื่องซึ่งไม่เคยมีการกำหนด เป้าหมายทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่ชัดเจนมาก่อน ดังนั้น ในการกำหนด เป้าหมายการพัฒนาคนและสังคมในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จึงเห็นควร กำหนดเป้าหมายไว้ 2 ลักษณะคือ

- (1) **เป้าหมายรวม** กำหนดให้มีการจัดทำดัชนีการพัฒนาคนและสังคม เพื่อเป็น เครื่องมือในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาส่วนรวม และเป็นเครื่องชี้วัดการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์การพัฒนาแต่ละแนวทางหรือแต่ละด้านให้สมบูรณ์ต่อไป โดยมีเป้าหมายที่ดำเนินการจัดทำ ให้แล้วเสร็จในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8
- (2) **เป้าหมายเฉพาะ** จะปรากฏอยู่ในรายละเอียดการพัฒนาแต่ละแนวทาง ซึ่ง ประกอบด้วย เป้าหมายเชิงผลลัพธ์ และเป้าหมายเชิงกระบวนการทั้งทางด้าน ปริมาณและคุณภาพ

4. ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาและสังคม

เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์การพัฒนาและสังคมที่กำหนดไว้ข้างต้น จำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาในลักษณะที่เป็น “องค์รวม” ทั้งที่ “ตัวคน” และ “สภาพแวดล้อมของสังคม หรือระบอบรอบๆ ตัวคน” แบบบูรณาการ โดยมียุทธศาสตร์และแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

ยุทธศาสตร์ 1 : การพัฒนาศักยภาพของคนทั่วไป

เพื่อพัฒนาคนไทยทุกคนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพ ตั้งแต่ปฏิสนธิจนตลอดชีวิตโดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อสตรี ให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีค่านิยมอันดีงาม รวมทั้งให้เป็นผู้มีสติปัญญา รู้จักคิด วิเคราะห์คิดเป็น-ทำเป็น ควบคู่กับการคิดชอบ-ทำชอบ ตลอดจนมีสุขภาพพลานามัยที่ดีทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ เพื่อให้คนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ตลอดจนเป็นคนที่มีเหตุผล มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล คือ “คิดกว้าง มองไกล และใฝ่ก้าวหน้า” รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาในเชิงรุกหรือเชิงป้องกัน

สำหรับยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคน ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ

- (1) แนวทางการด้านประชากร
- (2) แนวทางการพัฒนาจิตใจ
- (3) แนวทางการพัฒนาสติปัญญา ทักษะฝีมือ และการมีงานทำ
- (4) แนวทางการพัฒนาสุขภาพ และพละนามัย

ยุทธศาสตร์ 2 : การพัฒนาประชากรกลุ่มด้อยโอกาส

เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ด้อยโอกาสในสังคมทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและสติปัญญาให้สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างสมศักดิ์ศรี สามารถพึ่งตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมมากยิ่งขึ้น โดยจะเน้นการพัฒนาเด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เด็กยากจนที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาต่อ สตรี ที่ตกเป็นเหยื่อธุรกิจทางเพศและสตรีที่ถูกเลือกปฏิบัติ คนพิการ ผู้สูงอายุที่ยากจน

ยุทธศาสตร์ 3 : การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

เพื่อพัฒนาปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพคนและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม เพื่อเป็นหลักประกันให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองซึ่งจะมีส่วนช่วยดูแลสมาชิกและพิทักษ์รักษาศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนและสังคมจากวัฒนธรรมวัตถุนิยมไปสู่สังคมแห่งเหตุผลบนรากฐานของการรู้จักตัวเองและพึ่งตนเอง รวมทั้งมีจิตสำนึกด้านการประหยัดและอดออม มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยภายใต้วัฒนธรรมที่หลากหลาย มีการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองและการเสริมสร้างประชาธิปไตย ตลอดจนการปรับปรุงระบบบริหารจัดการด้านต่างๆ เพื่อเสริมสร้างโอกาสให้คนพัฒนาตัวเอง ควบคู่กับให้คนและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น

สำหรับยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ

- (1) แนวทางด้านวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา
- (2) แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน
- (3) แนวทางการพัฒนาระบบความมั่นคงทางสังคม
- (4) แนวทางการบริหารจัดการแผนพัฒนาคนและสังคมให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ

**การพัฒนาในอนาคต
ทิศทางและความคาดหวังในการพัฒนาสังคมไทย**

จาก

**รายงานของประเทศไทย
เสนอโดยรัฐบาลไทย
ในการประชุมสุดยอดด้านการพัฒนาสังคม
ณ กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก
6-12 มีนาคม 2538**

การพัฒนาในอนาคต

ทิศทางและความคาดหวังในการพัฒนาสังคมไทย

การพัฒนาสังคมของประเทศได้รับความสำเร็จหลายด้าน ขณะเดียวกันก็มีสิ่งท้าทายใหม่ๆ เกิดขึ้นควบคู่กันไปกับการพัฒนา จึงมีข้อสรุปเป็นแนวทางการฟื้นฟูแก้ไขต่างๆ ที่จะดำเนินการในอนาคต ดังที่จะกล่าวถึงต่อไป

สรุปทั่วไป

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาและการรู้หนังสือ ด้านสาธารณสุขและอนามัย และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นประเด็นสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจแห่งชาติ นโยบายของรัฐบาลได้ให้ความสนใจในการพัฒนาด้านนี้อย่างเพียงพอ โดยดำเนินการโครงการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ

รัฐบาลตระหนักดีว่าความสำเร็จในการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจและทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ ในขณะที่ทรัพยากรทางการเงินการคลังมีอยู่จำกัด จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเต็มที่ นับว่าโชคดีในช่วง 3 ทศวรรษที่ผ่านมาที่นโยบายและแผนงานต่างๆ ของรัฐส่งผลให้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในอัตราสูง และมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กันไป อาจส่งผลให้ประเทศไทยจะปรับเปลี่ยนจากประเทศกำลังพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยไม่มีอุปสรรคมากนัก ปัญหาในปัจจุบันคือ การแก้ไขปัญหาการพัฒนาประเทศในประเด็นที่ยังค้างค้างอยู่ในด้านความต้องการและประเด็นที่สำคัญต่างๆ ขณะเดียวกันก็ต้องเตรียมนโยบายและแผนเศรษฐกิจใหม่ ในการแก้ปัญหาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จากผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมและประเด็นสำคัญเหล่านั้นจะได้กล่าว ดังต่อไปนี้

ความยากจน

ความยากจนเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการพัฒนาอยู่เสมอ ทั้งในประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศอุตสาหกรรม การวางแผนพัฒนาด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยและผลสำเร็จที่ได้รับจากการพัฒนานั้น ทำให้สัดส่วนความยากจนของประชากรโดยรวมลดลงมาก แต่สำหรับคนบางกลุ่ม ปัญหาความยากจนยังคงเป็นปัญหาสำคัญ ซึ่งสภาพปัญหานี้ก็เกิดขึ้นในทุกประเทศ สาเหตุหนึ่งเนื่องมาจากการที่ความมั่งคั่งนั้นมีแนวโน้มจะอยู่ตามตัวเมืองที่เศรษฐกิจเจริญเติบโต มีโอกาสเหมาะสมและมีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคมากกว่า อาชีพของผู้คนส่วนใหญ่เป็นอาชีพเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยต่อคนจึงอยู่ในอัตราต่ำ รวมทั้งมีคนยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก

สำหรับประเทศไทยแล้วความยากจนมักจะอยู่ในชนบทเสียเป็นส่วนใหญ่ เมืองใหญ่ๆ เช่น กรุงเทพมหานครจึงเป็นเสมือนแม่เหล็กที่ดึงดูดให้คนในชนบทหลั่งไหลเข้ามาแสวงหางานและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าในหมู่บ้านเกิดของตน ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นทั่วไปทั้งในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งบ่อยครั้งได้ส่งผลให้เกิดการแบ่งคนเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อย อีกทั้งยังเพิ่มความบีบคั้นและกีดกันทางสังคมมากขึ้น เช่น สภาพที่อยู่อาศัย การเกิดแหล่งที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยซึ่งมักจะนำไปสู่ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในเมือง การย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมืองอย่างต่อเนื่อง ยังส่งผลเสียต่อชุมชนบ้านเกิดของผู้ที่ย้ายถิ่นฐานเองในด้านการพัฒนาสถาบันครอบครัวและสภาพแวดล้อมต่างๆ

ดังนั้น การบรรเทาความยากจนจึงเป็นกุญแจสำคัญ คำที่ใช้ ณ ที่นี้คือ “การบรรเทาความยากจน” ซึ่งมีความสำคัญ เพราะเหตุว่าไม่มีประเทศใดในโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศอุตสาหกรรมจะสามารถ “ขจัด” ความยากจนออกไปได้หมด “การขจัดความยากจน” จึงเป็นอุดมการณ์ในการพัฒนาที่นิยมใช้กันแพร่หลาย แต่ในความเป็นจริงจะไม่มีนโยบายที่เฉียบขาดใดๆ ที่สามารถกำหนดเวลาในการส่งผลเพื่อ “ขจัดความยากจน” โดยเฉพาะสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาที่มีทรัพยากรการเงินการคลังและทรัพยากรมนุษย์ในจำนวนจำกัด ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลไทยตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องบรรเทาปัญหาความยากจนอย่างจริงจังเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ และได้ดำเนินการไปแล้ว ดังจะเห็นได้ว่านโยบายบรรเทาความยากจนนี้มีบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 5 และต่อเนื่องมาจนถึงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) จากการที่ภาครัฐมีการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับภาคเอกชน จึงมีการเน้นด้านการพัฒนาชนบท และดำเนินการเพื่อให้ตอบสนองความต้องการพื้นฐานต่างๆ เช่น โอกาสทางการศึกษา บริการสาธารณสุข การมีงานทำ และการสร้างรายได้ ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะตอบสนองความต้องการ

พื้นฐานได้ครบถ้วน เนื่องจากมาตรฐานต่างๆ จะเปลี่ยนไปตามกาลเวลาตามสภาพที่ประเทศได้พัฒนาไป กล่าวสั้นๆ คือ เมื่อความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว จะมีความต้องการใหม่ๆ เกิดขึ้นมาอีก ตัวอย่างที่ชัดเจนประการหนึ่งก็คือ บริการสาธารณสุข เมื่อก่อนความต้องการพื้นฐานคือ การจัดให้มีบริการและบุคลากรทำงานด้านสาธารณสุข และขณะนี้ก็มีบริการแบบนี้จัดขึ้นในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทยแล้ว แต่ขณะนี้ความต้องการพื้นฐานก็ได้เปลี่ยนมาเป็น “คุณภาพ” ของการบริการ อย่างไรก็ตามเราไม่ควรมองในแง่ลบว่ารัฐไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วเท่าที่เราต้องการ ในกรณีเช่นนี้เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศชาติมีความสามารถในการแก้ปัญหาความต้องการด้านพื้นฐานที่ละชั้น เช่น บริการสาธารณสุข และก้าวต่อไปจะพิจารณาถึงการดำเนินการให้ดีขึ้นและเป็นประเด็นนโยบายสำคัญของรัฐในการวางแผนงานเพื่อดำเนินการในอนาคต หากเมื่อรัฐบาลยุติดำเนินการตอบสนองความต้องการใหม่ๆ เหล่านี้แล้วเท่านั้น เราจึงควรพิจารณาถึงขีดความสามารถของรัฐในแง่ลบ กล่าวได้ว่าที่ผ่านมามีอย่างน้อยรัฐบาลก็ได้ดำเนินการตลอดมาในการบรรเทาปัญหาความยากจน และปัญหาด้านสาธารณสุขก็ได้มีการดำเนินการมาเป็นระยะเวลานาน เพื่อแก้ปัญหาหลักๆ ที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาสังคม และรัฐบาลก็ยังมียุทธศาสตร์ดำเนินการต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ภายใต้การบริหารของรัฐบาลชุดปัจจุบัน การปฏิรูปที่ดินเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้แก้ปัญหาความยากจนและผลพวงต่างๆ ของความยากจนนั้น มีเป้าหมายในการจัดสรรที่ดินแก่ผู้ที่เดือดร้อน รวมทั้งการเปลี่ยนสภาพของที่ดินที่ใช้การไม่ได้แล้วเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยทั่วไป มีการเพิ่มวงเงินคำรึกษาพยาบาลช่วยเหลือคนยากจนในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการกระจายอำนาจการจัดการและกระจายทรัพยากรไปยังชนบท ทั้งนี้เพื่อให้ชาวชนบทได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการและประเมินผลโครงการที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเขาเอง ในแผนการบรรเทาปัญหาความยากจนนี้ยังรวมถึงการเสริมสร้างรายได้ การสร้างงานใหม่ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่นอกเขตกรุงเทพมหานคร

กระนั้นก็ตาม เมื่อประเทศพัฒนาไปก็มีปัญหาท้าทายใหม่ๆ เกิดขึ้น ในอดีตเราประสบปัญหาความยากจนแร้นแค้น แต่ปัจจุบันกลับกลายเป็นปัญหาด้านความแตกต่างระหว่างรายได้ และรัฐบาลได้ให้ความสนใจแก้ไขอย่างจริงจังเพื่อลดช่องว่างระหว่างกลุ่มประชากรที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่างกัน และช่วยลดความช่องว่างความแตกต่างของรายได้ รัฐบาลได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการต่างๆ เช่น การจัดเก็บภาษีในอัตราต่างกันหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อควบคุมสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อแก้ไขสภาพความไม่สมดุลของการกระจายประชากรและแหล่งจ้างงาน (อันจะส่งผลให้มีการย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมืองอย่างมากมาย) รัฐบาลได้พยายาม

ส่งเสริมให้มีการก่อตั้งอุตสาหกรรมนอกเขตกรุงเทพมหานคร โดยกระจายไปยังเขตเศรษฐกิจต่าง ๆ มากขึ้น จึงมีใช้เพียงจะช่วยแก้ปัญหาการย้ายถิ่นเท่านั้น แต่เป็นการเพิ่มโอกาสการจ้างงานให้แก่คนในชนบท ช่วยลดปัญหาการแตกแยกในครอบครัวที่เป็นผลมาจากความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เมื่อมองไกลออกไปในอนาคตและพิจารณาถึงความต้องการทางแรงงานในประเทศที่เปลี่ยนไป รัฐบาลได้เน้นให้เด็ก ๆ มีโอกาสเรียนต่อถึงระดับมัธยมศึกษาเพื่อเตรียมแรงงานให้พร้อมสำหรับการทำงานในภาคอุตสาหกรรมได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาสภาพแวดล้อมด้วยเช่นกัน ในระยะที่ผ่านมาได้มีการกำหนดนโยบายและแผนการปรับปรุงพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม และพื้นที่ที่มีแนวโน้มจะได้รับการบุกรุกทำลายจากมนุษย์ให้ดีขึ้น

จะเห็นได้ว่า ในความพยายามต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ และที่จะได้กล่าวต่อไป รัฐบาลไม่ได้พึงพอใจแต่เพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่สำคัญ ๆ เท่านั้น แต่ได้พยายามประเมินสภาพปัญหาต่าง ๆ และดำเนินการแก้ไขภายใต้เงื่อนไขและขีดความสามารถที่มีอยู่ การพัฒนาต่าง ๆ จะค่อยเป็นค่อยไป เพราะการพัฒนาอย่างรวดเร็วนั้น ความเป็นจริงแล้วในทุกประเทศมีเพียงน้อยครั้งที่จะเกิดผลดี ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่ว่าการพัฒนาทางสังคมอย่างรวดเร็วนั้น อาจกลายเป็นผลเสียได้หากมิได้พิจารณาถึงสภาพเงื่อนไขทั้งหมดอย่างรอบคอบ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ดำเนินไปเรื่อย ๆ เมื่อประเทศไทยได้ก้าวหน้ามาถึงขั้นนี้แล้ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และหากจะใช้สิ่งนี้เป็นเครื่องชี้วัดเพื่อการวางนโยบายต่อไปอนาคตของประเทศชาติจะรุ่งเรืองสดใสแน่นอน

การจ้างงานที่มีคุณภาพและการขยายโอกาส

รัฐบาลพิจารณาว่า อุปสรรคการว่างงานมีส่วนเชื่อมโยงไปสู่ความยากจนได้ประการแรกไม่มีแรงงานล้นตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคอุตสาหกรรมที่ต้องการแรงงานที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าในอดีตที่ผ่านมา กระบวนการพัฒนาอุตสาหกรรมนั้น จะมีความต้องการแรงงานฝีมือและแรงงานกึ่งฝีมือมาก ซึ่งปัจจุบันยังขาดแคลนอยู่ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่การพัฒนาอุตสาหกรรมได้ก้าวล้ำหน้าไปกว่าการพัฒนาการศึกษามาก ซึ่งปัญหานี้มิได้เกิดขึ้นเพียง แต่ในประเทศไทย แต่เกิดขึ้นในประเทศอื่นๆ ทั้งที่พัฒนาแล้วและประเทศอุตสาหกรรม ภาวะเช่นนี้เน้นให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการให้โอกาสในการเสริมการศึกษาและฝึกอบรม เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงานคุณภาพที่ยิ่งวันยิ่งมากขึ้น นอกจากการเพิ่มอัตราการศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาดังที่ได้กล่าวแล้ว รัฐบาลไทยยังมีมาตรการเพิ่มโอกาสการศึกษานอกโรงเรียนและ

การศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการฝึกอบรมระหว่างทำงานเพื่อยกระดับความสามารถของแรงงาน

ประการที่สอง การพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไทยกำลังก้าวไปสู่การผลิตระดับเทคโนโลยีชั้นกลางและชั้นสูง ซึ่งต้องการใช้แรงงานคนน้อยลงในอนาคต สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบของอุตสาหกรรมได้เปลี่ยนไปจากอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานคนเป็นหลักมาเป็นระบบที่อาศัยการลงทุนและเทคโนโลยีเป็นหลัก เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงมีคำถามที่น่าสนใจเกิดขึ้น คือ จะทำอย่างไรกับแรงงานไทยที่มีจำนวนมากอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ยิ่งไปกว่านั้น ความต้องการแรงงานจะมีน้อยลง รวมทั้งภาวะการว่างงานจะเพิ่มขึ้นอีกด้วย สิ่งที่ยุทธศาสตร์พยายามดำเนินการแก้ไขก็คือการปรับความสมดุลระหว่างอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานคนกับอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นหลักให้เหมาะสมสอดคล้องกัน

สิ่งที่ขัดแย้งกันอยู่ในการพัฒนาประเทศก็คือ การที่ภาคอุตสาหกรรมมีผลผลิตสูงกว่าภาคเกษตร ทั้งๆ ที่แรงงานส่วนใหญ่ของไทยเป็นเกษตรกร เรื่องนี้เกิดขึ้นในประเทศอื่นเช่นกัน รัฐบาลกำลังพยายามแก้ไขปัญหาคความแตกต่างนี้โดยการจัดส่งเสริมรายได้ให้มีอาชีพเสริม รวมทั้งอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง ส่งเสริมการประกอบอาชีพส่วนตัว โดยมีวัตถุประสงค์ในการยกระดับผลผลิตและสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นอีกยุทธวิธีหนึ่งที่จะช่วยเสริมเพิ่มดุลความต้องการแรงงานและช่วยเหลือ ผู้ที่ไม่สามารถเข้าไปประกอบอาชีพในอุตสาหกรรมซึ่งใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก

แม้ว่าจะมีกฎหมายอยู่หลายฉบับ รวมทั้งมีนโยบายกำหนดให้มีการคุ้มครองทางสังคมให้แก่กลุ่มเป้าหมายหลักๆ เช่น สตรี เด็ก และคนพิการ แต่บุคคลเหล่านี้ก็ยังไม่ได้รับโอกาสการจ้างงานอย่างเต็มที่และบทเรียนจากประเทศต่างๆ ชี้ให้เห็นแล้วว่า เพียงกฎหมายและนโยบายเท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการจ้างงานสำหรับบุคคลกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ได้ รัฐบาลไทยจึงได้พิจารณาเปลี่ยนจากจะทำอะไร เป็นจะอย่างไรในเรื่องนี้ ในเบื้องต้นจึงไม่มีการดำเนินการดูแลให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานขั้นต่ำ การให้ตัวบทกฎหมายมีการบังคับใช้ ดูแลด้านคุณภาพของบุคลากรที่มีหน้าที่ดำเนินการตามตัวบทกฎหมาย รวมทั้งการรณรงค์ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการถือใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งไม่เพียงแต่การให้การศึกษากลุ่มเป้าหมายและบรรดานายจ้างเกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิทางสังคมเท่านั้น แต่ยังต้องให้การศึกษาและเสริมพลังของสาธารณชนทั่วไป และบรรดาผู้ที่เป็แกนหลัก (เช่น บรรดาผู้นำชุมชนต่างๆ) ซึ่งจะเป็ผู้ช่วยดูแลให้มีการดำเนินการตามตัวบทกฎหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้

การประกันสังคมที่รัฐบาลกำหนดไว้เพื่อลูกจ้างนั้นยังมีขอบข่ายครอบคลุมไม่เพียงพอ ซึ่งไม่เพียงแต่ประเทศไทยเท่านั้น แม้แต่ประเทศอุตสาหกรรมอื่นๆ เช่น สหรัฐอเมริกา ก็ประสบปัญหาการประกันสังคมด้วย ซึ่งให้เห็นว่าการแก้ปัญหานี้มีไม่ใช่ง่าย ปัจจุบัน กฎหมายด้านการประกันสังคมในประเทศไทยเป็นการคุ้มครองลักษณะงานแบบมีนายจ้าง-ลูกจ้างเป็นส่วนใหญ่ (ต่อไปจะได้ขยายออกไปยังผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัว) แต่จากข้อจำกัดต่างๆ จึงทำให้ไม่สามารถขยายความคุ้มครองไปยังกลุ่มอื่นๆ ได้ อย่างไรก็ตาม ได้มีงบประมาณสนับสนุนช่วยเหลือครอบครัวผู้สูงอายุที่มีความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการล่มสลาย และรัฐบาลยังได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุและกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ อีกด้วย แต่เนื่องจากเรื่องเหล่านี้มีความสลับซับซ้อน รัฐบาลจึงตระหนักดีว่าการดำเนินการด้านสวัสดิการสังคมนี้ จะมีการช่วยเหลือป้องกันจากภาครัฐเพียงด้านเดียวย่อมไม่เป็นการเพียงพอ จำเป็นต้องจัดให้มีสิ่งอื่นๆ มาเสริมด้วย เช่น การศึกษา การฝึกอบรม สินเชื่อ แรงงาน เทคโนโลยี ทักษะด้านการตลาด การจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อเสริมรายได้และการมีส่วนร่วมในการช่วยตนเองของชาวบ้าน

โดยสรุปแล้ว ในปัจจุบันรัฐบาลได้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ และได้ใช้ยุทธวิธีต่างๆ ในการแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้รวมถึงการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี เพื่อปรับปรุงคุณภาพแรงงานและป้องกันมิให้เด็ก ๆ ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนเวลาอันสมควร ได้จัดให้มีการอบรมการฝึกอาชีพและกิจกรรมอาชีพในโครงการส่งเสริมการจ้างงานเพิ่มขึ้น ทั้งในชนบทและในเมือง มีการดำเนินการด้านกฎหมายเพื่อช่วยป้องกันการกดขี่เอารัดเอาเปรียบแรงงาน ขณะนี้กำลังมีการร่างกฎหมายใหม่เพื่อให้สามารถป้องกัน คุ้มครองสตรีและเด็กได้มากขึ้น รวมทั้งร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี และการเพิ่มอายุขั้นต่ำของการจ้างงานจาก 13 ปี เป็น 14 ปี หรือสูงกว่านั้น จะมีการขยายการคุ้มครองของพระราชบัญญัติประกันสังคมเพื่อคุ้มครองกลุ่มอื่นๆ อีก มีนโยบายที่จะช่วยให้การจ้างคนต่างชาติเข้ามาทำงานได้ง่ายขึ้นในช่วงที่ขาดแคลนแรงงานในประเทศ ด้วยมาตรการเหล่านี้ รัฐบาลไทยมีวัตถุประสงค์ 2 ด้านคู่กัน คือ การส่งเสริมให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาประชากรให้เป็นพลเมืองที่ดี ทั้งเพื่อตัวเขาเองและประเทศชาติในอนาคต

การบูรณาการทางสังคม

มีกลุ่มบุคคลและชุมชนหลายแห่งที่อาจจะเป็นผู้ที่ไม่ได้รับผลพวงจากการพัฒนาของประเทศ ซึ่งได้แก่คนจนในชนบทและในเมือง คนที่ได้รับผลกระทบจากการเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม สถาบันครอบครัวที่อ่อนแอ สตรี เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ติดเชื้อเอดส์ ผู้ป่วยโรคเอดส์ และชนกลุ่มน้อย รัฐบาลไทยตระหนักดีว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว และได้พยายามวางแผนแก้ไขปัญหาดังกล่าวของเขาต่อไป ความริเริ่มสำคัญประการหนึ่งซึ่งจะส่งผลดีในระยะยาวได้แก่ ความพยายามกระจายอำนาจการปกครองและทรัพยากรต่างๆ ไปยังชนบท เพื่อให้ชาวชนบทได้เข้ามารับผลประโยชน์ของการพัฒนาประเทศด้วย มีการจัดการให้สินเชื่อสำหรับชุมชนชนบทควบคู่ไปกับโครงการจ้างงานต่างๆ มีการบริการด้านที่อยู่อาศัยราคาถูกสำหรับคนจนเมืองมากขึ้น ให้บริการสาธารณสุข การจ้างงานและบริการทางการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเขา รวมทั้งการให้โอกาสประกอบอาชีพ มีการดำเนินการแก้ไขภาวะเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม โดยการวางแผนใช้ทรัพยากรธรรมชาติแบบยั่งยืน โดยใช้หลักการมุ่งใจแบบหลักการตลาดที่ว่า “ผู้ใช้เป็นคนจ่าย” มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้ป้องกันและรักษาสภาพเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม

รัฐบาลไทยได้เร่งรัดการดำเนินนโยบายทางกฎหมายหลายด้านเพื่อให้ความช่วยเหลือและคุ้มครอง สถาบันครอบครัว สตรี และเด็ก แต่เรื่องนี้ไม่สามารถดำเนินการได้ง่ายนักเนื่องจากสภาพเงื่อนไขที่สลับซับซ้อน รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างครอบครัวไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 รัฐบาลมีนโยบายเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รมรณรงค์ให้ทั้งพ่อและแม่มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูลูกอย่างเสมอภาคกัน และได้จัดโครงการต่างๆ หลายโครงการเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าว

ประเด็นเกี่ยวกับผู้สูงอายุนับว่าเป็นสิ่งท้าทายใหม่สำหรับสังคมไทย ตามขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม ครอบครัวจะเป็นผู้ดูแลพ่อแม่ผู้สูงอายุ ปัจจุบันมีสัญญาณให้เห็นว่าครอบครัวจำนวนหนึ่งไม่สามารถดำเนินการดังกล่าวได้ต่อไป จากการที่ครอบครัวไม่สามารถให้การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างปลอดภัยเพียงพอแล้ว รัฐบาลจึงเตรียมจัดทำโครงการเฉพาะรวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้บริการสวัสดิการสังคมครอบคลุมถึงผู้สูงอายุในอนาคต

เช่นเดียวกัน รัฐบาลได้ออกกฎหมายและกำหนดนโยบายช่วยเหลือคนพิการ ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์อันมีค่าเช่นเดียวกัน เช่น มีการจัดระบบการศึกษาพิเศษแก่บุคคลเหล่านี้ เมื่อไม่นานมานี้เองได้มีการจัดทำทะเบียนคนพิการทั่วประเทศเพื่อดูแลให้ทุกคนได้รับการช่วยเหลือคุ้มครองจากบริการที่รัฐจัดให้

สำหรับผู้ติดเชื้อเอดส์และผู้ป่วยเอดส์นั้น เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า มีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากมาย ทั้งในประเทศและทั่วโลก และเรื่องนี้ได้กลายเป็นปัญหาสำคัญของโลก โรคระบาดร้ายแรงนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบพฤติกรรมที่นำไปสู่การแพร่กระจายของเชื้อไวรัส ประเทศไทยจึงไม่มีการป้องกันอย่างแข็งขันและจัดทำโครงการควบคุมการแพร่กระจายของโรค แผนระดับชาติด้านเอดส์นี้ มีการดำเนินการที่สอดคล้องกับอารยประเทศ ซึ่งใช้วิธีดำเนินการในเชิงมนุษยธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตัวอย่างเช่น การห้ามมิให้มีการตรวจเลือดเพื่อค้นหาโรคเอดส์โดยไม่ได้รับคำยินยอมจากคนไข้ และห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อ HIV และผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น

ท้ายสุดนี้ แม้ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเชื้อสายเดียวกัน มีชนกลุ่มน้อยอยู่จำนวนหนึ่งที่เข้ามาอยู่ในกระบวนการพัฒนาประเทศด้วย ซึ่งได้แก่ ชาวไทยภูเขาในภาคเหนือและชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ของประเทศ รัฐบาลมีความเชื่อมั่นว่า คนไทยทุกเชื้อสายมีความสำคัญและมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน รวมทั้งเสรีภาพในการนับถือศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี รัฐบาลจึงเลือกที่จะดำเนินนโยบายสายกลาง เพื่อบูรณาการต่างๆ และตอบสนองความต้องการของชนกลุ่มน้อย ซึ่งเป็นตัวแทนของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในจำนวนไม่กี่ประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างน่าพึงพอใจในเรื่องที่มีความละเอียดอ่อน เช่นเรื่องนี้

ทิศทางการพัฒนาในอนาคต

โดยสรุปแล้วเศรษฐกิจการเงินการคลังของประเทศมีการขยายตัวเป็นที่น่าสนใจ นับแต่ปี 2529 เป็นต้นมา และการพัฒนาทางสังคมของประเทศก็ดำเนินไปพอสมควร วัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 จึงเป็นการรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไว้ ลดความยากจน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทย

นอกจากจะประสบความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ประเทศไทยก็ประสบอุปสรรคปัญหา และสิ่งท้าทายต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้งหลาย ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ เกิดมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว สืบเนื่องจากความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยกำลังปรับตัวให้ก้าวไปสู่ศตวรรษที่ 21 อย่างมั่นคง อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึง ประเทศโดยรวม การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมจะเปรียบเสมือนสองด้านของเหรียญ ซึ่ง จะต้องดำเนินควบคู่กันไปเพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง สำหรับประเทศไทยเมื่อ พิจารณาถึงความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจแล้ว ทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตจะ มุ่งนโยบายและโครงการพัฒนาทางสังคมเป็นหลัก รัฐบาลตระหนักถึงข้อจำกัดและปัญหาที่ยัง คงมีอยู่ รวมทั้งอุปสรรคและปัญหาทางด้านสังคมที่จะเกิดขึ้นใหม่ และได้ดำเนินการอย่าง แข็งขันในการกำหนดนโยบายและมาตรการการพัฒนาสังคมเพื่อแก้ปัญหาเหล่านั้นต่อไปนี้จะ เป็นการสรุปประเด็นการพัฒนาสำคัญ ๆ ที่จำต้องดำเนินการเป็นอันดับแรกสำหรับการพัฒนา ในอนาคต วัตถุประสงค์แต่ละเรื่องจะได้มีการกำหนดโครงการพิเศษนำสู่การปฏิบัติที่จะเป็น ผลสำเร็จอย่างจริงจังต่อไป

โอกาสและความท้าทายของการจัดลำดับความสำคัญในประเด็นต่าง ๆ

ความสำเร็จของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจนั้น จำเป็นต้องพิจารณาจัดลำดับความสำคัญ ประเด็นที่จะแก้ไขปัญหา ดังที่ได้กล่าวแล้ว และการที่ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการ พัฒนาสังคมนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะรัฐบาลไทยได้พยายามคิดไวล่วงหน้าเสมอ และแสวงหา ข้อเสนอแนะทั้งมาตรการแก้ไขไวล่วงหน้า สำหรับการจัดลำดับความสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาประเทศ ปัจจุบันรัฐบาลยังดำเนินการต่อไป ประเด็นสำคัญ ๆ ที่แก้ไขนั้นจะได้ กล่าวถึงดังต่อไปนี้

➡ การบรรเทาความยากจน

มีการดำเนินยุทธวิธีเพื่อต่อสู้กับความยากจนอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับชาติและใน ระดับท้องถิ่นยุทธวิธีนี้เรียกร้องให้มีการบรรเทาและขจัดความยากจนในชนบทและใน ชุมชนแออัดต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ชี้ให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างความเป็นธรรมใน สังคมให้มากขึ้น เพื่อให้ทุกคนได้ประโยชน์จากความมั่งคั่งและทรัพยากรของประเทศ อย่างเสมอภาคกัน

มุ่งกระจายอำนาจการบริหารจัดการและทรัพยากรต่าง ๆ สู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทให้ได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการริเริ่มและดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเต็มที่

ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของคนยากจนและส่งเสริมกิจกรรมสร้างรายได้ให้มากขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้มีเครื่องมือทางด้านสังคมและเศรษฐกิจในการใช้ชีวิตอยู่ในท้องถิ่นของตน ไม่ต้องถูกกดดันให้ย้ายถิ่นฐานไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่น

ปฏิรูปฐานการจัดเก็บภาษีอากรเพื่อให้การกระจายรายได้สามารถดำเนินการได้ง่ายขึ้น และสามารถจัดสรรทรัพยากรไปช่วยผู้ที่มีความเดือดร้อน

ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ให้ความช่วยเหลือครอบครัวที่เดือดร้อน โดยการสนับสนุนการประกอบอาชีพอย่างเพียงพอ

เร่งให้โอกาสการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งรวมถึงการจัดให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่ต้องการและจัดงบประมาณสนับสนุนครอบครัวยากจนให้สามารถส่งบุตรทั้งชายและหญิงเข้ารับการศึกษได้

ปรับปรุงการดำเนินการแผนอนุรักษ์ทรัพยากรในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้นุรักษ์ทำลายสิ่งแวดล้อมรับผิดชอบให้มากขึ้น ทั้งนี้รวมทั้งการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคุ้มครองเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีให้มากขึ้น

ดำเนินมาตรการลดช่องว่างความแตกต่างระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถทำได้ในระดับหนึ่งคือ การจัดสิ่งจูงใจสำหรับการอุตสาหกรรมชนบท เช่น อุตสาหกรรมขนาดเล็ก และขนาดกลางในชนบท ส่งเสริมโอกาสการประกอบกิจการส่วนตัวโดยให้มีการฝึกอบรม การฝึกอาชีพ บริการสินเชื่อและเทคโนโลยี รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์เพื่อจำหน่ายผลิตผลและเสริมสร้างรายได้

เร่งปฏิรูปที่ดินเพื่อจัดสรรที่ดินแก่ผู้เดือดร้อน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความโปร่งใสและการดูแลให้ขั้นตอนการดำเนินการเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมเรียบร้อย การป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์จากการปฏิรูปที่ดิน จำเป็นต้องสร้างสิ่งจูงใจในการพัฒนาสังคมซึ่งแตกต่างจากสิ่งจูงใจทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนามนุษย์

สิ่งเหล่านี้อาจทำได้โดยการยกเว้นภาษี หรือให้สิทธิพิเศษอื่นๆ ที่เหมาะสมแก่หน่วยงาน เอกชนและองค์การชุมชนที่ดำเนินงานในด้านการพัฒนาสังคม

เพิ่มการจัดสรรงบประมาณสำหรับการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบรรเทา ความยากจน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น และการดูแลติดตามให้มีการบริหาร งบประมาณท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาสังคมให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

➡ การขยายการจ้างงานอย่างมีคุณภาพ

กำหนดให้การพัฒนามนุษย์เป็นเป้าหมายกลางของการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ

เนื่องจากการมีงานทำมีส่วนเสริมสร้างศักดิ์ศรีและการเคารพตนเองของประชาชนทั้ง มวล จำเป็นที่จะต้องประสานดุลระหว่างอุตสาหกรรมที่ใช้ฝีมือแรงงาน และ/หรือการสร้าง งานกับอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยี ทั้งนี้เพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานและการทำงาน เน่าระดับ

จัดทำทางเลือกสำหรับการมีงานทำให้มากขึ้นสำหรับภาคเกษตรกรรมในชนบท เพื่อให้ผู้ที่ ทำงานเกษตรกรรมสามารถมีรายได้เสริมมากขึ้น

ให้ความสำคัญและสิ่งจูงใจแก่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง รวมทั้งการ ประกอบอาชีพส่วนตัวมากขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือทางสังคมและเศรษฐกิจในการสร้าง งานและการสร้างรายได้ในพื้นที่ด้อยพัฒนา

สนับสนุนบทบาทของการทำงานนอกระบบ โดยจัดหาการมีงานทำที่มีคุณภาพและขยาย ขอบเขตนโยบายและกฎหมายให้คุ้มครองถึงด้วย อีกด้านหนึ่งจะเป็นการให้สิ่งจูงใจแก่ แรงงานนอกระบบสำหรับโอกาสการศึกษาและฝึกฝนการเข้าถึงบริการสินเชื่อและ เทคโนโลยีต่างๆ การบริหารการจัดการ การตลาด การลดหย่อนด้านภาษีอากร และการ เสริมสร้างศักยภาพให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในภาคเอกชน ขณะเดียวกันก็หมายถึง การขยายขอบเขตการคุ้มครองของกฎหมาย เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ ปลอดภัยมีมาตรฐานและป้องกันการเอารัดเอาเปรียบด้านแรงงาน

ปรับปรุงการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับการเอารัดเอาเปรียบสตรี เด็ก และ แรงงานย้ายถิ่นให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ โดยการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของ บุคลากรที่มีหน้าที่ดำเนินการทางกฎหมายและด้วยการเสริมสร้างศักยภาพของเครือข่าย ในชุมชน

ดำเนินการจัดให้ผลประโยชน์เต็มที่และรวดเร็วตามพระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม ฉบับปัจจุบันและขยายการคุ้มครองไปยังผู้ที่อยู่นอกขอบข่ายงานนี้ด้วย ซึ่งได้แก่ คนที่ มิได้รับการคุ้มครองในระบบนายจ้าง-ลูกจ้างครอบครัวที่เดือดร้อน ผู้สูงอายุ และ คนพิการ เป็นต้น

ส่งเสริมการประสานร่วมมือกันระหว่างภาคธุรกิจต่าง ๆ ในการขยายโอกาสการมีงานทำ โดยให้กลุ่มที่มีทักษะน้อยได้มีโอกาสมีงานทำมากขึ้นและเคารพสิทธิของคนโดยรักษา มาตรฐานการดำเนินการที่เป็นสากล

➡ การบูรณาการสังคม

สร้างเสริมให้มีการบูรณาการสังคมให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่ม ด้อยโอกาสต่าง ๆ ให้ได้มีโอกาสเข้าถึงกระบวนการพัฒนาประเทศและได้มีส่วนรับผล จากการพัฒนานั้น

ใช้วิธีการกระจายอำนาจเพื่อช่วยเหลือและปกป้องผู้ด้อยโอกาส ซึ่งรวมถึงการมอบ อำนาจจากการตัดสินใจให้กับชุมชนท้องถิ่นในการช่วยเหลือตนเอง และเพิ่มสิทธิให้ กลุ่มผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น

ส่งเสริมการพัฒนาชนบทให้มากยิ่งขึ้น ให้เป็นส่วนหนึ่งของการบูรณาการสังคม อัน หมายถึงให้มีสิ่งจูงใจในการลงทุนทางสังคมในเขตชนบทให้มากขึ้น และตอบสนอง ความต้องการพื้นฐานต่าง ๆ ได้เช่น การศึกษา ที่อยู่อาศัย บริการสาธารณสุข โอกาสการ จ้างงาน สินเชื่อ เทคโนโลยี ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างรายได้

ช่วยเหลือครอบครัวที่กำลังเผชิญปัญหาการล้มละลายอันเนื่องมาจากความขัดสนทาง สังคมและเศรษฐกิจให้มากขึ้น ซึ่งอาจมีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือ ครอบครัวที่เดือดร้อนและการจัดให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพื่อตอบสนอง ความต้องการในการดำเนินชีวิต

จัดหลักประกันมิให้มีการเอารัดเอาเปรียบในกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันบนพื้นฐานของเศรษฐกิจ ให้ได้รับความปลอดภัยในโอกาสที่ครอบครัวของเขาไม่สามารถปกป้องเขาเหล่านั้นได้

ทบทวนปรับปรุงและแก้ไขกฎหมาย รวมทั้งนโยบายต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การคุ้มครองทางสังคมแก่ตรีและเด็กดีขึ้น ควรมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอว่า ผลการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพในการคุ้มครองสตรีและเด็กได้มากน้อยอย่างไร ทั้งนี้รวมถึง การเพิ่มคุณภาพบุคลากรที่ทำหน้าที่ทางกฎหมาย เพิ่มบทบาทของชุมชน องค์กรเอกชน ผู้นำทางศาสนา ในการปกป้องคุ้มครองสตรีและเด็ก

กำหนดนโยบายและการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมในการช่วยเหลือผู้สูงอายุ เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งให้มีโอกาสทำงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุด้วย

กำหนดมาตรการในการปรับปรุงเสถียรภาพคนพิการ ให้โอกาสให้การคุ้มครองทางสังคมและให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน ซึ่งได้แก่ การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนพิการให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา การมีงานทำ และการหารายได้เพื่อยังชีพอื่น ๆ

จัดวางมาตรการบริหารจัดการเลือกปฏิบัติแก่ผู้ติดเชื้อเอดส์และผู้ป่วยเอดส์ให้มากขึ้น และจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยที่เดือดร้อน รวมทั้งผู้ติดเชื้อเอดส์และผู้ป่วยเอดส์ เร่งระดมความร่วมมือของชุมชนในการป้องกันการแพร่กระจายของโรคเอดส์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคม และเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจผู้ติดเชื้อ HIV และผู้ป่วยเอดส์ และสมาชิกของครอบครัวที่มีผู้ป่วย/ติดเชื้อเอดส์ด้วย

ให้ความช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ มากขึ้นตามความหลากหลายของวัฒนธรรมสำหรับชาวเขาในเขตภาคเหนือของประเทศไทยควรจัดบริการ ทั้งการบริการปกติและการบริการเคลื่อนที่ให้ได้มีโอกาสที่จะรับสัญชาติไทยมากขึ้น สำหรับชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ นั้น การประสานนโยบายของรัฐเข้ากับวัฒนธรรมอันหลากหลายของภูมิภาคนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ส่งเสริมให้มีความร่วมมือในงานพัฒนาระหว่างภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กรชุมชน รวมทั้งผู้นำทางศาสนา สื่อมวลชนและบุคคลต่าง ๆ ให้มากขึ้นเพื่อให้เป็นความร่วมมือทางมนุษยธรรมในการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนด้อยโอกาสต่าง ๆ

ความคาดหวังของนานาชาติ

กล่าวโดยสรุป เพื่อให้เป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กล่าวข้างต้นบรรลุผลด้วยดี จำเป็นต้องมีความพยายามร่วมกัน ทั้งในส่วนของหน่วยงานระดับชาติและองค์กรนานาชาติต่าง ๆ การประชุมสุดยอดระดับโลกด้านการพัฒนาสังคมนี้ นับเป็นโอกาสอันดีที่จะได้เสริมสร้างความสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ เพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนามนุษย์อย่างมีคุณภาพและยั่งยืนสืบไป ยิ่งไปกว่านั้น ในขณะที่เรากำลังก้าวไปสู่ศตวรรษหน้ายังมีหลายสิ่งหลายอย่างที่คาดหวังว่าจะพัฒนาก้าวหน้าไป ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ สิ่งที่จะกล่าวไว้ต่อไปนี้มีใช่เป็นเพียงความหวังของประเทศไทย แต่เป็นความหวังของอารยประเทศอันเป็นการผสมผสานความคิดและประสบการณ์ที่จะช่วยให้การพัฒนาสังคมเจริญก้าวหน้าไปในยุคโลกาภิวัตน์นี้

ความคาดหวังต่อการประชุมสุดยอดระดับโลก ได้แก่ การผนึกกำลังให้การพัฒนาสังคมเป็นงานสำคัญเร่งด่วน ทั้งในระดับโลกและระดับชาติ ซึ่งจะต้องกำหนดระยะเวลาขั้นตอนต่าง ๆ ให้ชัดเจน มีการจัดสรรงบประมาณดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายระยะสั้นและระยะยาวไว้ให้ชัดเจน โดยมีการดำเนินการเป็นแผนระดับชาติและระดับนานาชาติ เพื่อสนองตอบในการบรรเทาความยากจน ขยายการจ้างงานที่มีคุณภาพ การร่วมผสมผสานกิจกรรมทางสังคม โดยมีเป้าหมายที่สามารถติดตามและวัดผลได้

มีความจำเป็นเช่นกันที่จะต้องกำหนดมาตรการและยุทธวิธี ทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างได้คุณภาพและเสมอภาค ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนงบประมาณสำหรับกิจกรรมการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน มีพัฒนาการอย่างมีมนุษยธรรม ความเสมอภาคและเอกภาพของประชาคมโลก

เพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจจะต้องส่งเสริมการค้าเสรี ขจัดการปกป้องสินค้าซึ่งเป็นสิ่งที่ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมสำหรับการก้าวไปสู่การพัฒนาสังคม และเกี่ยวพันกับความจำเป็นในการปกป้องสิทธิมนุษยชน สร้างเสริมความรับผิดชอบของปวงชนในการดำเนินการตามมาตรฐานสากล การสร้างดุลการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกันอันจะทำให้ประชากรทุกหมู่เหล่าได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตก้าวหน้าได้อย่างเสมอภาคกัน

คำว่า “พัฒนาสังคม” ก่อนข้างจะมีความหมายเป็นนามธรรม มีความหมายกว้างขวางหลายด้าน จำเป็นต้องสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกันทั่วโลกว่าคำว่าพัฒนาสังคมนี้มีความหมายทั้งในด้านวัตถุ (การพัฒนาเศรษฐกิจ) และในมิติที่มีใช้วัตถุ การส่งเสริมพัฒนาทางด้านจิตใจ ศีลธรรม และคุณธรรมต่างๆ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน

เนื่องจากในทุกประเทศ การพัฒนาสังคมต้องผนวกกิจกรรมหลายด้านจากหลายกลุ่ม ผสานกำลังกันเพื่อบูรณาการไปสู่การพัฒนาคนมนุษย์ จึงควรกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือดังกล่าว การบรรเทาความยากจน การขยายโอกาสการจ้างงานอย่างมีคุณภาพ และการบูรณาการสังคม จำเป็นต้องเป็นความร่วมมือไม่เพียงแต่จากภาครัฐเท่านั้น แต่จากภาคเอกชน รวมทั้งองค์กรเอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชน ภาคธุรกิจเอกชน ครอบครัวยุคใหม่ รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

เพื่อให้เกิดบูรณาการทางสังคมในทุกระดับ จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลออกไปในมุมมองของ “สังคม” มากกว่าจะเป็นการมองถึง “เศรษฐกิจ” ซึ่งรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องฟื้นฟูเสริมสร้างชุมชนองค์กรต่างๆ ครอบครัวยุคใหม่ และบุคคลที่มีขีดความสามารถในการช่วยเหลือทางสังคมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้สามารถช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน และต้องการความช่วยเหลือ

ในยุคโลกาภิวัตน์นี้ เรามีความจำเป็นต้องสร้างวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยุทธวิธี “การพัฒนาสังคม” และ “การพัฒนาคน” ซึ่งกันและกัน ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

ในที่สุดสิ่งที่สำคัญเหนืออื่นใด ก็คือ การพัฒนาประเทศและการพัฒนาโลกนั้น มาตรการในการดำเนินการจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและหัวข้อเรื่องที่จะพัฒนานั้นๆ ที่สำคัญก็คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มศักยภาพเท่าที่เขาจะสามารถ เพื่อให้เขาพร้อมและเต็มใจในการร่วมกันสร้างอนาคตของเขาเอง โดยกิจกรรมที่มีการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาเอง

สังคมไทยที่พึงประสงค์
และ
วิสัยทัศน์การพัฒนาการศึกษาในอนาคต

จาก

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8

สังคมไทยที่พึงประสงค์

และวิสัยทัศน์การพัฒนาศึกษาในอนาคต

1. สังคมไทยที่พึงประสงค์

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา แม้จะทำให้ประเทศประสบความสำเร็จอย่างสูง ในการพัฒนาเศรษฐกิจอันเป็นผลให้ประชาชนโดยเฉลี่ยมีฐานะและมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และยังมีโอกาสที่จะพัฒนาทางเศรษฐกิจให้เติบโตต่อเนื่องได้อีกในอนาคตด้วย ปัจจัยเกื้อหนุนทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ แต่เป็นที่ยอมรับว่าความเจริญทางเศรษฐกิจยังกระจุกตัวอยู่เฉพาะกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ๆ เท่านั้น ยังไม่มีการกระจายรายได้สู่ชนบทอย่างทั่วถึง ทั้งๆ ที่ทรัพยากรต่างๆ อย่างของชนบทไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานถูกดึงดูดมาหล่อเลี้ยงความเจริญเติบโตของภาคเมืองตลอดระยะเวลาการพัฒนาที่ผ่านมา

การพัฒนาที่ขาดความสมดุลโดยให้ความสำคัญกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จนการพัฒนาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมตามไม่ทันก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ค่อยๆ สะสมพอกพูนจนเกือบถึงจุดวิกฤตในปัจจุบัน ซึ่งหากมิได้รับการแก้ไขอย่างทันทั่วถึงและด้วยวิธีการที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว ปัญหาเหล่านี้จะกลายเป็นข้อจำกัดมิให้ประเทศได้พัฒนาไปใน ทิศทางที่พึงประสงค์ ดังนั้น ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งปัจจุบันสังคมไทยมีสภาพการพัฒนาแบบผสมผสานกันอยู่ทั้งส่วนที่เป็นเกษตรกรรม ส่วนที่เป็นอุตสาหกรรมและส่วนที่เป็นบริการ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นคลื่นแห่งความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันอยู่มาก สังคมไทยพึงพิจารณาความเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างอย่างรู้เท่าทันและด้วยความรอบคอบ อย่างมีสติ ยึดทางสายกลางเป็นแนวปฏิบัติให้มีการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

สังคมไทยที่พึงประสงค์ในอนาคต จึงควรมีลักษณะเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ รู้เท่าทันโลก แข่งขันและร่วมมือเป็น มีสมรรถภาพ วินัย คุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนา เสรีภาพ ความยุติธรรม เมตตากรุณา คนมีความสุข ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติ เศรษฐกิจสมดุล มีเสถียรภาพ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เคารพในสิทธิมนุษยชน ประเทศชาติมีความมั่นคง สันติกับเพื่อนบ้านและเพื่อนร่วมโลก และสันติกับธรรมชาติ

2. วิสัยทัศน์การพัฒนาศึกษาในอนาคต

การพัฒนาสังคมไทยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ อันมีผลกระทบเชื่อมโยงจากบริบทสังคมโลก เพื่อให้สังคมไทยสามารถก้าวไปข้างหน้า ได้อย่างมั่นคง แข่งขันกับนานาประเทศได้อย่างมีศักดิ์ศรีบนฐานแห่งความเป็นไทย โดยที่ประชาชนมีความสุข ครอบคลุม ชุมชน และสังคมมีสันติ การพัฒนาคุณภาพจึง เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด แม้การศึกษาจะเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคน แต่ ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเท่านั้นจึงเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพและ ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะต่างๆ ของคนที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเหตุนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาหรือการศึกษาไทยที่พึง ประสงค์ในอนาคต ดังนี้

2.1 การศึกษาพึงมุ่งพัฒนาคนที่สมดุลทั้งด้านปัญญา จิตใจ และสังคม ทั้งในระดับ ความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้และขัดเกลาเชิง สังคม

- (1) พัฒนาคอนไทยให้มีคุณลักษณะ “มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี” กล่าวคือ เป็นผู้ใฝ่การ เรียนรู้ รู้จักคิดและวิเคราะห์ ใช้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด มี จินตนาการ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- (2) พัฒนาคอนไทยให้มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และ สังคม เคารพและรักษากฎเกณฑ์ของสังคม ทำงานด้วยความอดทนมากกว่าการ หวังผลสำเร็จด้วยวิธีลัดที่ขาดคุณภาพ ให้คนยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ตามแนวพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่แต่ละคนนับถือ รู้คุณค่าวัฒนธรรมและ เอกลักษณ์ของไทยควบคู่ไปกับการเปิดและเลือกรับวัฒนธรรมต่างประเทศ
- (3) พัฒนาคอนไทยให้มีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตใน โลกยุคโลกาภิวัตน์ เช่น มีความรู้ภาษาต่างประเทศเป็นอย่างดี โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ รู้จักใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีใหม่ๆ มีความสามารถเชิงจัดการ เห็นความสำคัญและประโยชน์ในวิทยาการสมัยใหม่ควบคู่กับภูมิปัญญาไทย ตลอดจนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้รอบรู้ในความสัมพันธ์เชื่อมโยง ในขณะ ที่สามารถเพิ่มพูนทักษะความสามารถเฉพาะทางกับเพิ่มพูนสุนทรียภาพ

- 2.2 เป็นการศึกษาที่จัดให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ สอดคล้องกับความเป็นจริงในวิถีชีวิตของคนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคุณค่าในสังคมไทย เพื่อเสริมสร้างความเจริญเติบโตอย่างสมดุลทั้งด้าน สังคม การเมือง การปกครอง รวมทั้งความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ของประเทศให้สามารถร่วมมือและแข่งขัน อันจะทำให้มีการกระจายรายได้ไปสู่ ภาคชนบทมากขึ้น เป็นการขจัดช่องว่างทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เพิ่ม ศักยภาพของมนุษย์ โดยเฉพาะการศึกษาจะต้องสร้างคนให้รู้จักการสร้างงานด้วย ตนเอง มีโอกาสมีงานทำอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง
- 2.3 แนวคิดหรือกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาการศึกษา จำเป็นต้องปรับเพื่อให้การจัด การศึกษาบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่พึงประสงค์ ดังนี้
- (1) ให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองในรูปแบบและวิธีการหลากหลายต่อไปได้และรักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร และสังคม แห่งการเรียนรู้
 - (2) เป็นการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้โอกาสผู้เรียนมีบทบาท ร่วมในการพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ ให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและ มาตรฐานแทนการจัดตามศักยภาพของผู้จัดหรือหน่วยงานที่จัด และตระหนักถึง สิทธิที่ประชาชนพึงได้รับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างน้อย
 - (3) มีรูปแบบการศึกษาที่ให้ทางออกและทางเลือกที่ดีแก่ทุกคน เพื่อสนองความ ต้องการ ความสามารถและความถนัด ตลอดจนข้อจำกัดและคุณลักษณะที่แตก ต่างของบุคคล แม้ผู้เรียนจะมีทางเลือกในการศึกษามากขึ้น แต่ต้องเน้นให้ผู้ เรียนรู้จักใช้วิจารณญาณในการเลือกช่องทางที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถ และวุฒิภาวะความเป็นมนุษย์มากกว่าการมุ่งได้วุฒิปัตรี เป็นสำคัญ
 - (3) ระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการศึกษา ทุกส่วนของสังคมทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรเอกชน สื่อมวลชน จะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบ ร่วมกันในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน แทนการผลักภาระให้เป็นความรับผิดชอบ ของรัฐอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีเจตจำนงแน่วแน่ที่จะสนับสนุนการลงทุนและ สร้างโอกาสให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เพราะการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสติ ปัญญาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคล และความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและ สังคมของประเทศโดยส่วนรวมด้วย

3. วัตถุประสงค์ นโยบาย พัฒนาการศึกษาระบบพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

จากการพิจารณาวิสัยทัศน์โลก วิสัยทัศน์สังคมไทย สังคมไทยที่พึงประสงค์ วิสัยทัศน์การศึกษาไทยในอนาคต รวมทั้งการศึกษาวิเคราะห์สภาพและปัญหาการศึกษาที่ผ่านมา จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย แผนงานหลัก เป้าหมาย และมาตรการของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งนโยบายที่นำเสนอมี 5 ด้าน และแต่ละด้านมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน มีความเกี่ยวพันและเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เป็นแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญและมีผลมากที่สุดต่อการแก้ปัญหาโดยรวมและการพัฒนาการศึกษาในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากทุก ๆ ส่วนในสังคม ตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน เอกชน สถาบันต่าง ๆ ในสังคมเข้าร่วมจัดการศึกษา สำหรับภาครัฐจะต้องทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่ และลงทุนจัดการศึกษาโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกระดับและประเภทการศึกษา รวมทั้งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้แก่ชุมชนและประชาชน และการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ส่วนการศึกษาที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การอาชีวศึกษาและการอุดมศึกษา ควรส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษามากขึ้น โดยรัฐให้การสนับสนุนด้วยมาตรการและวิธีการต่าง ๆ

3.1 วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวลให้กว้างขวางและสูงขึ้นถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
- (2) เพื่อพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคล ชุมชนและประเทศ ให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- (3) เพื่อให้การศึกษาไทยสร้างศักยภาพของประเทศในการพึ่งพาตนเอง และสร้างความก้าวหน้าและมั่นคงของเศรษฐกิจไทยในประชาคมโลกบนฐานแห่งความเป็นไทย

3.2 นโยบายการพัฒนาศึกษา

เพื่อให้การพัฒนาศึกษาของประเทศในช่วงปี 2540-2544 เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงกำหนดนโยบายการพัฒนาศึกษาเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- (1) **เร่งขยายและยกระดับความรู้พื้นฐานของประชาชนทั้งมวล** มุ่งให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างกว้างขวางโดยเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
- (2) **ปฏิรูประบบการเรียนการสอน** มุ่งปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ ตามจุดประสงค์ของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีพื้นฐานความรู้ความสามารถและทักษะพื้นฐานที่ดีและเข้มแข็งพอที่จะออกไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใฝ่การเรียนรู้ มีระเบียบวินัย และมีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม
- (3) **ปฏิรูประบบการผลิตและพัฒนาครู** มุ่งปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิต การฝึกอบรมและการพัฒนาครูประจำการ ให้ครูมีศักยภาพเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุข รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง เป็นที่ยอมรับและยกย่องในสังคม โดยสร้างและปรับปรุงจรรยาบรรณต่าง ๆ ที่เกื้อหนุนต่อการประกอบวิชาชีพครู

วิสัยทัศน์ด้านสุขภาพพลานามัย

จาก

**แผนพัฒนาการสาธารณสุข
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8**

วิสัยทัศน์

ด้านสุขภาพพลานามัย

1. ภาพลักษณ์สุขภาพของคนไทยในอนาคต

จากการวิเคราะห์สถานการณ์และแนวโน้มปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพ ทั้งที่เป็นปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล ด้านสภาวะแวดล้อม และด้านระบบสาธารณสุขข้างต้น และได้พบว่าปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนทั้งในด้านบวกและด้านลบอย่างปรากฏชัด ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาการสาธารณสุขของประเทศสอดคล้องกับสภาพปัญหาและแนวโน้มสุขภาพอนามัย ตลอดจนสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมาก รวมทั้งเพื่อให้บรรลุผลถึงสภาพที่พึงปรารถนาของคนไทยและสังคมไทยในอนาคต จึงได้กำหนดภาพลักษณ์สุขภาพของคนไทยที่พึงประสงค์ ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิในครรภ์มารดา จนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตไว้เป็นกรอบของการพัฒนาด้าน สาธารณสุข ดังนี้

คนไทยทุกคน ไม่จำกัดในเรื่อง เพศ อายุ อาชีพ ศาสนา ถิ่นที่อยู่ เชื้อชาติ การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นคนที่มีความปกติสุข ทั้งมิติทางกาย ทางจิตใจ และทางสังคม โดย

- 1.1 เกิด และเติบโตขึ้นในครอบครัวที่มีความพร้อมและอบอุ่น
- 1.2 ได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย ทางใจ และสติปัญญาดีพอที่จะปรับตัว และอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สามารถตัดสินใจในการบริโภคและมีพฤติกรรมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี มีจิตใจสบาย สงบ
- 1.3 มีหลักประกันและสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่สมเหตุสมผล สะดวก คุณภาพดี โดยมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและเป็นธรรม
- 1.4 อยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง มีการรวมพลัง และมีความรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยเฉพาะเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้พิการ

- 1.5 ดำรงชีวิต และประกอบอาชีพ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและปลอดภัย
- 1.6 มีอายุยืนยาวอย่างมีความสุข ไม่เจ็บป่วยอย่างไม่สมเหตุผล และตายอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

2. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาสาธารณสุข

เพื่อให้ประชาชนในประเทศไทยมีสุขภาพดีและสามารถเป็นผู้นำด้านสุขภาพในภูมิภาค จึงได้กำหนดให้แผนพัฒนาการสาธารณสุข ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) มีวัตถุประสงค์ของการพัฒนาดังนี้

- 2.1 ประชาชนมีความรู้ ทักษะที่ดี เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสมสำหรับบุคคลและครอบครัว
- 2.2 ภาวะการเจ็บป่วยและตายด้วยโรคที่เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพเสี่ยงและโรคที่ป้องกันได้ลดลง
- 2.3 ประชาชนมีหลักประกันสุขภาพและสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพแบบองค์รวม ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการ
- 2.4 ประชาชนได้รับการคุ้มครองด้านบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและความปลอดภัย โดยมีองค์ความรู้และพฤติกรรมในการเลือกใช้และบริโภคที่เหมาะสม
- 2.5 ประชาชนได้รับการคุ้มครองให้มีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีและปลอดภัยต่อวิถีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ
- 2.6 องค์กรชุมชนสามารถดูแลและรับผิดชอบสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนอย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ
- 2.7 ครอบครัวมีความพร้อมด้านสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหญิงมีครรภ์และเด็กได้รับการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างมีคุณภาพ
- 2.8 ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรงตามวัย และดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า
- 2.9 คนไทยเป็นผู้ที่สามารถนำภูมิปัญญาด้านสาธารณสุขไปใช้ประโยชน์ได้ทุกระดับและเป็นผู้นำด้านสุขภาพในภูมิภาคนี้

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาสาธารณสุข

เพื่อให้การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาสาธารณสุขในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เป็นไปในทิศทางที่จะนำไปสู่ภาพลักษณ์สุขภาพของคนไทยในอนาคต จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ในช่วงแผนฯ 8 ดังต่อไปนี้

- 3.1 ปฏิรูประบบบริหารจัดการด้านสาธารณสุข
- 3.2 พัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข
- 3.3 พัฒนาพฤติกรรมอนามัยเพื่อการควบคุมป้องกันโรค และส่งเสริมสุขภาพ
- 3.4 พัฒนาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการและผลิตภัณฑ์สุขภาพ
- 3.5 ผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและทั่วถึง
- 3.6 เสริมสร้างและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัยให้เหมาะสม
- 3.7 ศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนา ผลิตภัณฑ์สุขภาพและเทคโนโลยีสาธารณสุข

4. ยุทธวิธีการพัฒนา

ในยุทธศาสตร์แต่ละด้าน จะประกอบด้วย ยุทธวิธี ดำเนินการต่าง ๆ ได้แก่

4.1 ปฏิรูประบบบริหารจัดการด้านสาธารณสุข

- (1) กระจายอำนาจในการบริหารจัดการ และทรัพยากรสาธารณสุขสู่ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชน และองค์กรเอกชน
- (2) ปฏิรูประบบการเงินการคลังด้านสาธารณสุข โดยมุ่งเน้นการพัฒนาประสิทธิภาพและความเป็นธรรมในการจัดสรรและใช้ทรัพยากรสาธารณสุข
- (3) ลดขั้นตอนและระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนารวมทั้งผลักดันกฎหมาย และระเบียบวิธีการบริหารงาน อาทิ พระราชบัญญัติยา พระราชบัญญัติสาธารณสุข ให้มีผลใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพโดยเร็ว ตลอดจนการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้แพร่หลาย และพัฒนาระบบการบริหารงานแบบเอกชนในภาครัฐ
- (4) ส่งเสริมให้มีเครือข่ายในการทำงานร่วมกันทุกระดับ ทั้งภาครัฐ องค์กรเอกชน ภาคธุรกิจ นักวิชาการ องค์กรประชาชน และสื่อมวลชน

4.2 พัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข

- (1) พัฒนาศักยภาพของรัฐให้มีคุณภาพมาตรฐาน มีความเป็นกันเองและความรวดเร็วในการบริการ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้มารับบริการโดยใช้กลไกทางด้านการเงินการคลังและการปฏิรูประบบบริหารจัดการ
- (2) ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทโดยตรงหรือร่วมกับภาครัฐในการจัดบริการสาธารณสุขในรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพ ในราคาที่เหมาะสม
- (3) สนับสนุนการพัฒนาเภสัชกรรมและการแพทย์แผนไทยอย่างจริงจัง โดยสนับสนุนงบประมาณปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2 ของงบประมาณด้านสุขภาพ
- (4) เร่งรัดการสร้างหลักประกันสุขภาพให้แก่ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาสในสังคม หลักประกันนี้จะต้องครอบคลุมบริการหลักด้านสุขภาพ (Core Health Services) ตั้งแต่การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล ตลอดจนถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพ

4.3 พัฒนาพฤติกรรมอนามัยเพื่อการควบคุมป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ

- (1) พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ได้ผลในการป้องกันและควบคุมโรคทั้งโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ ที่มีอยู่เดิมและโรคที่เกิดเป็นปัญหาขึ้นมาใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคที่เป็นสาเหตุการป่วย และการตายในลำดับสูงคือ โรคเอดส์ อุบัติเหตุ โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคมะเร็งและปัญหาสุขภาพจิต
- (2) พัฒนาสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและเอื้อต่อการมีสุขภาพดี โดยเฉพาะเรื่องการแก้ปัญหามลภาวะ ปัญหาสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อการประกอบอาชีพ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการออกกำลังกาย การพักผ่อน ทั้งนี้โดยมุ่งการใช้มาตรการทางภาษี ทางการเงิน ทางกฎหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชน
- (3) ส่งเสริมการมีสุขภาพดีของผู้ประกอบอาชีพ โดยการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัย การให้การศึกษา การจัดบริการตรวจสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ รวมทั้งบริการในการฟื้นฟูสภาพ เพื่อให้สามารถกลับทำงานได้โดยเร็ว

4.4 พัฒนาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการสุขภาพและด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ

- (1) สร้างความเข้มแข็งของการกำกับดูแลในภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ที่มีคุณภาพดี ปลอดภัย ในราคาที่เป็นธรรม
- (2) พัฒนากลไกและองค์กรอิสระในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานของสถานพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชน และส่งเสริมการเผยแพร่ข้อมูลในเรื่องคุณภาพมาตรฐาน และราคาค่าบริการอันจะส่งเสริมให้กลไกตลาดเป็นไปอย่างสมบูรณ์ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคด้านบริการ
- (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชนในการวิจัยระบบสาธารณสุข การตรวจวิเคราะห์ การเผยแพร่ข้อมูลและการรณรงค์ต่าง ๆ เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุข โดยการสนับสนุนงบประมาณข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ลดการควบคุมและคลายระเบียบปฏิบัติทางราชการที่เป็นอุปสรรค

4.5 พัฒนาการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ

- (1) จัดตั้งเครือข่ายในการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ เพื่อพัฒนากลไกที่มีประสิทธิภาพ ในการประสานสถาบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพทั้งภาครัฐและเอกชน โดยระดมสรรพกำลังทั้งสังคมเพื่อการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ
- (2) ให้ชุมชนมีส่วนในการคัดเลือกนักศึกษา รับภาระค่าใช้จ่าย ตลอดจนกระจายอำนาจการจัดการให้ส่วนภูมิภาค ท้องถิ่น และภาคเอกชนในการดำเนินการผลิตและพัฒนากำลังคน
- (3) สร้างศักยภาพและค่านิยมให้กำลังคนด้านสุขภาพทุกคน ทั้งที่อยู่ในสถาบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพ เป็นทั้งครูและผู้เรียน
- (4) จัดระบบการพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ ให้สามารถสอดคล้องประสานกันกับระบบบริการสุขภาพได้อย่างเหมาะสม โดยจะต้องวางอยู่บนฐานของความรู้จริง และชีวิตจริงในลักษณะองค์รวมทางสังคม
- (5) ปรับและพัฒนาแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ ให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรมและสอดคล้องกับความต้องการด้านกำลังคนของประเทศ รวมทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการการผลิต และพัฒนากำลังคนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

- (6) ให้มีกลไกที่ส่งเสริมความก้าวหน้า ชวัญ กลังใจ และวิธีทำงานเพื่อให้มีการใช้กำลังคนด้านสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ

4.6 เสริมสร้างและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอนามัยให้เหมาะสม

- (1) รณรงค์อย่างจริงจังเพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม โดยการสนับสนุนงบประมาณอย่างน้อยร้อยละ 5 ของงบประมาณด้านสาธารณสุขของประเทศ ทั้งนี้การรณรงค์ดังกล่าว จะต้องมุ่งเน้นที่ความสำเร็จตามเป้าหมายการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญโดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการดำเนินการ
- (2) จัดสรรงบประมาณให้แก่ชุมชนเพื่อบริหารจัดการเองตลอดจนสนับสนุนเทคโนโลยีและวิชาการ และการศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบใหม่ๆ ในการดำเนินการ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัว และชุมชน อันจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและชุมชน
- (3) พัฒนาศักยภาพของประชาชนในการดูแลตนเอง โดยเชื่อมโยงกับระบบบริการ และเป็นไปในลักษณะที่ชุมชนดำเนินการเอง โดยลดการจัดตั้งจากภาครัฐ

4.7 ศึกษา ค้นคว้า วิจัย พัฒนา ผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพและเทคโนโลยีสาธารณสุข

- (1) เพิ่มขีดความสามารถในการผลิตวัตถุดิบสำหรับใช้ในอุตสาหกรรมยาแผนปัจจุบันและแผนโบราณโดยการปรับปรุงโครงสร้างภาษีการนำเข้าวัตถุดิบ ส่งเสริมการผลิตในลักษณะ Cross Licensing หรือ Joint venture
- (2) ส่งเสริมและพัฒนางานวิจัยผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมด้านสุขภาพ ทั้งในภาครัฐและเอกชน
- (3) ปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการผลิตขึ้นอุตสาหกรรมภายในประเทศและการส่งออก
- (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรผู้บริโภคและองค์กรผู้ประกอบการธุรกิจ ในการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมด้านสุขภาพที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

การปฏิรูประบบเพื่อสุขภาพ

โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี

เอกสารประกอบการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการประจำปี

“ปฏิรูปเพื่อสุขภาพ ยุทธศาสตร์ใหม่สู่การพัฒนาระบบ”

1 - 2 กุมภาพันธ์ 2539

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข

การปฏิรูป

ระบบเพื่อสุขภาพ

1. บทนำ

สุขภาพ ในความหมายว่า สุขสมบูรณทั้งทางกาย ทางจิต และทางสังคม เป็นจุดมุ่งหมายของการดำรงชีวิตและการพัฒนา ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อสุขภาพเรียกว่า ระบบสุขภาพ (health system)

ระบบสุขภาพนี้ รวมทั้งองค์ประกอบที่อยู่ภายใน “วงการสาธารณสุข” ด้วย เช่น สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเมือง ระบบบริการสุขภาพ (health care system) เป็นส่วนหนึ่งของระบบสุขภาพ

ระบบสุขภาพของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือแม้แต่เขตใดเขตหนึ่ง หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีความจำเพาะสำหรับประเทศนั้น หรือเขตนั้นหรือเรื่องนั้น เพราะขึ้นกับปัจจัยต่างๆ เช่น วัฒนธรรม ระบบราชการ ระบบสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งมีความจำเพาะ ฉะนั้นจะไปอาศัยความรู้เรื่องระบบสุขภาพจากที่อื่นเอามาใช้เลยหาได้ไม่ แต่ต้องวิจัยระบบสุขภาพ (health system research) ของตัวเอง เพื่อให้เข้าใจสถานะการทำงาน และทิศทางของระบบที่เคลื่อนตัวไป จึงจะสามารถปรับปรุงระบบเพื่อสุขภาพได้

ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปฏิรูประบบสุขภาพ (health system reform) มีความจำเป็น ถ้าปราศจากการปฏิรูป ระบบเก่าๆ ไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ใหม่ๆ ปัญหาใหม่ๆ ได้ ระบบเก่าๆ จะตกเป็นเบี้ยล่างถูกกระทำจากสถานการณ์ใหม่และปัญหาใหม่ อันจะมีผลกระทบต่อสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม อย่างรุนแรง ฉะนั้นขณะนี้การปฏิรูประบบสุขภาพกำลังเป็นกระแสใหญ่ทั่วโลก

ในการปฏิรูประบบสุขภาพ จำเป็นต้องมีความคิดเชิงระบบ (system thinking)

หรือต้องคิดใหญ่ให้ครบทั้งระบบ ถ้าคิดเล็กคือคิดเป็นส่วนๆ หรือคิดเฉพาะส่วน หรือคิดเฉพาะส่วนที่ตนสนใจเท่านั้น ย่อมไม่สามารถก่อให้เกิดการปฏิรูประบบสุขภาพนี้ได้อย่างยั่งยืนเป็นพิเศษ เพราะเราค้นเคยกับการคิดเป็นส่วนๆ หรือคิดเล็ก คนที่อยู่ในฐานะจะคิดใหญ่ได้แล้วก็ยังคิดเล็กอยู่ จำเป็นที่คนที่มีความรู้ความสามารถจะต้องรวมตัวกันคิดใหญ่คือคิดทั้งระบบ เพื่อให้มีการปฏิรูประบบเพื่อสุขภาพของประชาชนทั้งหมด

2. ใช้การจัดการเป็นตัวตั้ง

ในการวิจัยและปฏิรูประบบสุขภาพต้องใช้มิติทางการจัดการเป็นตัวตั้ง

เวลาต้องการปรับปรุงอะไร เรามักจะพูดแต่เรื่องที่ต้องการปรับปรุง แต่ขาดมิติของการจัดการ จึงปรับปรุงไม่สำเร็จ เพราะขาดเครื่องมือที่จะทำให้เกิดความสำเร็จ การจัดการเป็นเครื่องมือที่จะทำให้สำเร็จหรือเป็นอทิธิปัญญา

Peter Drucker ปรมาจารย์ทางการจัดการกล่าวว่า “การจัดการ คือ การใช้ความรู้เพื่อสร้างความรู้” (Management is utilization of knowledge to generate knowledge)

ถ้าไม่มีการสร้างความรู้ไม่เรียกว่าการจัดการ การบริหาร (administration) กับการจัดการต่างกัน ในทางราชการเรามีผู้บริหารมาก แต่เกือบไม่มีผู้จัดการเลย งานต่าง ๆ จึงไม่ค่อยได้ผล

การสร้างความรู้คือการวิจัย

ฉะนั้นในการจัดการจึงมีการวิจัยอยู่ด้วยในตัวเป็นอัตโนมัตติ ยกตัวอย่างเช่น ในการตลาด จะต้องมีการสร้างความรู้อย่างครบวงจร เช่นว่าวิจัยให้รู้ว่าผู้ที่จะเป็นลูกค้าคือใคร มีวัฒนธรรมอย่างไร มีอำนาจซื้อเท่าไร ทำอย่างไรจึงจะถูกใจลูกค้า จุดขายของสินค้าอยู่ที่ไหน เอาความรู้เหล่านี้มาทำกลยุทธ์การตลาด เมื่อทำการตลาดไปแล้วต้องไปวิจัยว่า ได้ผลมากน้อยเพียงใด ทำไม แล้วเอาผลวิจัยมาปรับกลยุทธ์การตลาดใหม่ ไปทำการตลาด แล้วก็วิจัยอีก จนครบวงจรและวงจรแห่งการสร้างความรู้หมุนไปเรื่อยไม่รู้จักหยุด

การตลาดจึงมีอำนาจมหาศาล เพราะใช้การวิจัยหรือการสร้างความรู้ครบวงจร ความรู้ทำให้เกิดอำนาจ นี่แหละที่ว่าจัดการคือการสร้างความรู้ เป็นการสร้างความรู้ ณ จุดต่าง ๆ อย่างครบวงจร เพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์

ฉะนั้น เมื่อพูดถึงการจัดการย่อมหมายถึงการวิจัยไปด้วยในตัว

นี่ใช้เป็นเกณฑ์ตัดสินผู้บริหารได้ว่า ผู้บริหารคนใดคนหนึ่งมีการจัดการ (อทิธิปัญญา) หรือไม่ แล้วแต่ว่าผู้นั้นสนใจในการวิจัยหรือการสร้างความรู้ให้ครบวงจรที่จะทำให้งานที่ตนรับผิดชอบมีผลสำเร็จหรือไม่